

T.C.
BARTIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI

TÜRKİYE'DE KATILIM BANKALARININ SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
ASIYE CAN DOĞAN

DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ RAMAZAN ARSLAN

BARTIN-2020

T.C.
BARTIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI

TÜRKİYE’DE KATILIM BANKALARININ SORUNLARI VE ÇÖZÜM
ÖNERİLERİ

YÜKSEK LİSANS

HAZIRLAYAN
ASİYE CAN DOĞAN

DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ RAMAZAN ARSLAN

“Bu tez 21/07/2020 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	İMZA
Dr. Öğr. Üyesi Ramazan ARSLAN	
Dr. Öğr. Üyesi Havanur Ergün TATAR	
Prof. Dr. Hamza ÇEŞTEPE	

BEYANNAME

Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Dr. Öğr. Üyesi Ramazan ARSLAN danışmanlığında hazırlamış olduğum “*Türkiye’de Katılım Bankalarının Sorunları ve Çözüm Önerileri*” adlı yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

Asiye CAN DOĞAN

ÖN SÖZ

Devlet destekli kamu bankalarının açılmasıyla özellikle faizden kaçınan insanlar nezdinde katılım bankaları bir hayli dikkat çekici hale gelmiştir. Bu doğrultuda sektörle ilgili bu önemli gelişmeler kapsamında konunun detaylarını araştırma noktasında çalışma yapmaktan mutluluk duruyorum. Biran önce tüm devlet bankalarının katılım bankasına geçişinin sağlanmasını ve insanların bilgilendirmesi adına yapılan çalışmalara hız verilmesini diliyorum. Bununla birlikte bu çalışmanın konuyla ilgili yapılacak olan literatür çalışmalarına, faizden kaçınan insanlara ve sektörün parçası olan taraflara faydalı olmasını temenni ediyorum.

İktisat Tezli Yüksek Lisans tez çalışmalarımda hazırlanması sürecinde desteğini esirgemeyen, tezimin bütün aşamalarını ilgi ve özenle takip eden Sayın Danışmanım ve Değerli Hocam Dr. Öğr. Üyesi Ramazan ARSLAN'a, çalışmada emeği geçen kıymetli arkadaşlarım Hacer AKMAN ile Emine Elif AYHAN'a ve bu süreçte beni yalnız bırakmayan Sevgili Eşim Levent DOĞAN'a teşekkür ederim.

Asiye CAN DOĞAN

Bartın, 2020

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Türkiye’de Katılım Bankalarının Sorunları ve Çözüm Önerileri Asiye CAN DOĞAN

Bartın Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
İktisat Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Ramazan ARSLAN

Bartın-2020, Sayfa: XII+70

Faizsiz bankacılık uygulamaları genel olarak İslâmî bankacılık olarak da bilinir. Bu uygulamaların temel özelliği geleneksel bankacılık uygulamalarından farklı olarak faize yer vermemeleridir. Katılım bankalarının kuruluş amaçlarının başında özellikle dinî duyarlılıkları nedeniyle faizden uzak kalan insanların ekonomiye katılmayan atıl tasarruflarını ekonomiye kazandırmak gelmektedir.

Dünyada ilk katılım bankası uygulamasına 1972 yılında Kahire’de “*Nasser Social Bankası*” örneğine rastlanılmaktadır. Türkiye’de ise söz konusu bankaların kuruluş çalışmalarının 1983’lerde başladığı ve 1985 yılında ilk özel finans bankası Albaraka Türk Finans Kurumu’nun faaliyete geçtiği bilinmektedir. Türkiye’de özel finans kurumları, 2005 yılında yürürlüğe giren 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile “*katılım bankaları*” olarak adlandırılmış ve Özel Finans Kurumları Birliği’nin unvanı da “*Türkiye Katılım Bankaları Birliği*” olarak değiştirilmiştir. Türkiye’de 9 tane katılım bankası kurulmuştur. Bunların 6 tanesi günümüzde faaliyetlerini sürdürmektedir.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de Katılım Bankalarının sorunlarını irdelemek ve çözüm önerileri sunmaktır. Çalışma yöntemi olarak kaynak taraması tercih edilmiştir. Çalışmanın kapsamı, Türkiye’de başlangıcından günümüze bankacılık sektöründe görülen katılım bankalarıyla sınırlı tutulmuştur. Çalışmada, katılım bankalarının genel olarak

insanların elinde bulunan pasif tasarrufların yatırıma dönüştürülmesi amacıyla ekonomiye aktif olarak transferini sağlamak gibi önemli bir ihtiyaçtan doğduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimler: Özel Finans Kurumları; Türkiye’de Katılım Bankaları; Katılım Bankalarının İşleyişi; Kamu Katılım Bankaları.

ABSTRACT

M.Sc. Thesis

Problems and Solution Proposals of Participation Banks in Turkey
Asiye CAN DOĞAN

Bartın University

Graduate School

Department of Economics

Thesis Adviser: Asst. Prof. Dr. Ramazan ARSLAN

Bartın-2020, Page: XII+70

Interest-free banking practices are also commonly known as Islamic banking. The main feature of these practices is that, unlike traditional banking practices, they do not include interest. At the beginning of the establishment goals of participation banks, especially people who stay away from interest due to their religious sensibilities, bring to the economy the idle savings that do not participate in the economy.

The first participation Bank practice in the world was observed in Cairo in 1972 as an example of “*Nasser Social Bank*”. In Turkey, it is known that the establishment of these banks began in 1983 and that the First Private Financial Bank, Albaraka Turkish financial institution, became operational in 1985. Private financial institutions in Turkey were named as “participation banks” by the Banking Law No. 5411, which entered into force in 2005, and the title of the Association of private financial institutions was changed to “*Association of participation banks of Turkey*”. 9 participation banks have been established in Turkey. 6 of them continue their activities today.

The aim of this study is to examine the problems of participation banks in Turkey and to provide solutions. Resource scanning was preferred as a working method. The scope of the study was limited to the participation banks seen in the banking sector in Turkey

from its inception to the present day. The study found that participation banks were born out of an important need, such as actively transferring passive savings in people's hands to the economy in order to convert them into investments.

Keywords: Private Finance Houses; Participation Banks in Turkey; Functioning of Participation Banks; Public Participation Banks.

KISALTMALAR

TL	Türk Lirası
USD	Birleşik Devletler Doları
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
A.Ş.	Anonim Şirketi
TMSF	Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
ABG	Albaraka Bankacılık Grubu
IDB	İslam Kalkınma Bankası
ATM	Automatic Teller Machine
SMS	Short Messaging Service
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
SLA	Service Level Agreement
KEP	Kayıtlı Elektronik Posta
KVKK	Kişisel Verilerin Korunması Kanunu
EDR	Endpoint Detection and Response
SWIFT CSP	Müşteri Güvenliği Programı
VDI	Sanal Masaüstü
POS	Point of Sales Terminal
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
QR	Quick Response
EFT	Elektronik Fon Transferi
TROY	Türkiye'nin Ödeme Yöntemi
PTT	Posta ve Telgraf Teşkilatı
TCBM	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
ATS	Avrupa Tek Senedi
MKK	Merkezi Kayıt Kuruluşu
EVEDO	Elektronik Vergi Dairesi Otomasyonu
VKŞ	Katılım Varlık Kiralama Şirketi
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu

İÇİNDEKİLER

	<u>SAYFA</u>
KABUL VE ONAY.....	i
BEYANNAME	ii
ÖN SÖZ	iv
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
KISALTMALAR.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xi
TABLolar DİZİNİ.....	xii
GİRİŞ	1
1. KATILIM BANKACILIĞIN TANIMI, TEMEL DAYANAKLARI VE KURULMA AMAÇLARI.....	3
1.1. Katılım Bankacılığının Kurulma Amaçları.....	3
1.1.1. Faizsiz Sistem.....	3
1.1.2. Paylaşılan Risk	3
1.1.3. Somutlaştırma İlkesi	4
1.1.4. Spekülasyonların Yasaklanmış Olması.....	4
1.1.5. İç Etkenler	4
1.1.6. Dış Etkenler	5
1.2. Katılım Bankalarının Fonksiyonları.....	5
1.2.1. Fon Toplama.....	6
1.2.1.1. Cari Hesaplar.....	6
1.2.1.2. Katılma Hesapları	6
1.2.1.3. Fon Kullandırma	8
1.3. Özel Finans Kurumundan “Katılım Bankası”na.....	9
1.4. Dünya’da Faizsiz Bankacılık	10
1.5. Kar Payı ile Faiz Arasındaki Farklar	11
1.6. Dağıtılan Kar Payının Faiz Oranına Yakın Olmasının Nedeni.....	12
1.7. Dağıtılan Kar Payında Görülen Düşüşün Sebepleri.....	13
1.8. Katılım Bankacılığındaki Temel Dayanaklar	13
1.8.1. Dini Açıdan Nedenleri	14
1.8.2. Politik Açıdan Nedenler.....	15
1.8.3. Ekonomik Açıdan Nedenler	15
1.8.4. Sosyal Açıdan Nedenler	16
2. DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE KATILIM BANKACILIĞININ TARİHSEL GELİŞİMİ.....	17
2.1. Dünyada Katılım Bankacılığın Tarihi Gelişimi	17
2.2. Türkiye’de Katılım Bankacılığının Tarihi Gelişimi	17
2.2.1. Cumhuriyet Dönemi’nde Katılım Bankacılığı	20
2.2.1.1. Albaraka Türk Katılım Bankası.....	22
2.2.1.2. Kuveyt Türk Katılım Bankası.....	23
2.2.1.3. Türkiye Finans Katılım Bankası.....	23
2.2.1.4. Ziraat Katılım Bankası	24
2.2.1.5. Vakıf Katılım Bankacılığı.....	33
2.2.1.5.1. 2018 Yılında Gerçekleştirilen Faaliyetler.....	33

2.2.1.5.2. Vakıf Bank 2019 Yılı Planları	39
2.2.1.5.3. Vakıf Bank Hazine Birimi	39
2.3. Kamu Katılım Bankalarının Bankacılık Sektörüne Etkileri.....	42
2.3.1. İkame Etkisi.....	42
2.3.1.1. İkame Etkisini Ortaya Çıkaracak Kanallar	42
2.4. Katılım Bankacılığının Geleceği	45
3. KATILIM BANKALARI YAPISI, İŞYERİ VE MEVDUAT BANKALARDAN FARKLARI	47
3.1. Mevduat Bankacılığı.....	47
3.2. Mevduat Bankacılığı Tanımı ve Genel Bilgiler	47
3.3. Mevduat Bankaları'nın Türk Bankacılık Sistemindeki Yeri	48
3.4. Katılım ve Mevduat Banka Ayırımı.....	48
3.4.1. Fon ve Mevduat Toplama.....	52
3.5. Katılım Bankaları ile Mevduat Bankalarının Benzer Yönleri	54
4. KATILIM BANKALARININ ETKİNLİĞİ, SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	58
4.1. Katılım Bankalarının Etkinliği.....	58
4.1.1. Katılım Bankalarının Güçlü Yönleri.....	58
4.1.2. Katılım Bankalarının Zayıf Yönleri	58
4.2. Katılım Bankalarının Sorunları ve Çözüm Önerileri	58
SONUÇ	58
KAYNAKLAR.....	65
ÖZGEÇMİŞ	70

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil	Sayfa
No	No
Şekil 1: Albaraka Türk Ortaklık Yapısı	22
Şekil 2: Kuveyt Türk Ortaklık Yapısı	23
Şekil 3: Katılım Bankaları Şube Sayılarındaki Artış/Azalış (2018-2019)	45

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo	Sayfa
No	No

Tablo 1: Dünyadaki Önemli Faizsiz Bankacılık Merkezlerinin Sistemdeki Payları.....	11
Tablo 2 : 1856-1875 Yılları Arasında Osmanlı Devletinde Kurulan Yabancı Sermayeli Bankalar.....	19
Tablo 3 : Osmanlı Döneminde Kurulan Ulusal Bankalar	20
Tablo 4: Türkiye Finans Ortaklık Yapısı	24
Tablo 5: Konvansiyonel Özel Bankalar Şube Dağılımı	43
Tablo 6: Kamu Bankaları ve Katılım Bankalarının Şube Dağılımı	43
Tablo 7 : Katılım Bankaları ile Mevduat Bankalarının Müşteri-Banka ilişkisi.....	48
Tablo 8 : Katılım ve Mevduat Bankalarının Nitelikleri Bakımından Karşılaştırılması.....	49

GİRİŞ

Katılım bankacılığı, faizsiz bankacılık olarak da bilinir ve katılım bankaları bu bankacılık ilkeleri doğrultusunda finans sektöründe faaliyet gösterirler. Diğer bankalardan faiz konusunda ayrılan katılım bankaları, topladıkları fonlarla ülke ekonomisine katkıda bulunmaya çalışırlar. Faizsiz bankacılığın amacı, hukuk ve piyasa kuralları içinde faize yer vermeden kar-zarar ortaklığından hareket ederek ülke ekonomisine katkı sağlamak olarak ifade edilebilir.

Katılım bankacılığının genel anlamda dinî, politik, ekonomik ve sosyal edenlerle diğer bankalara alternatif olarak ortaya çıktığı görüşü kabul görülmüştür. Bununla birlikte temelde özellikle mütedeyyin veya dindar kesim denilebilecek insanların faiz saikiyle elinde bulundurdıkları atıl tasarruflarını ekonomiye kazandırmak gibi bir ihtiyaçtan doğdukları daha yaygın bir görüş olarak belirtilebilir. Bu anlamda İslam Kalkınma Bankası, modern bankacılık yaklaşımıyla kurulan ilk faizsiz banka olarak bilinmektedir. Türkiye, adı geçen bankanın kurucu ortaklarından birisidir.

Tarihsel kökenine bakıldığında katılım bankacılığı konusunda ilk çalışmaların Mısırlı iktisatçı Ahmet El Neccar tarafından başladığı, El Neccar'ın 1963'te Mitrgamr'da ilk faizsiz tasarruf bankasını kurduğu bilinmektedir. Türkiye'de ise her ne kadar evveliyatı Osmanlı bankacılık faaliyetlerine kadar götürülebilir ise de esaslı olarak bu konudaki çalışmaların Cumhuriyet dönemiyle birlikte başladığı ve geliştiği söylenebilir. Nitekim *“16.12.1983 gün ve 83/7506 sayılı Bakanlar Kurulu Kararnamesiyle” “Özel Finans Kurumu”* olarak bankacılık faaliyetlerinin yapılmasına izni verilmiştir.

İlk ikisinin 1985 yılında Anonim Şirket olarak kurulduğu Albaraka Türk Özel Finans Kurumunu ve Faisal Finans Kurumunu Kuveyt Türk Evkaf Finans Kurumu A.Ş.,(1989), Anadolu Finans Kurumu A.Ş. (1991), İhlas Finans Kurumu A.Ş. (1995) Asya Finans Kurumu A.Ş. (1996), Ziraat Katılım Bankası A.Ş. Finans Kurumu A.Ş. (2015) ve Vakıf Katılım Bankası A.Ş. (2015) izlemiştir. Bunlardan İhlas Finans Kurumu ve Asya Katılım Bankası hariç diğerleri günümüzde aktif olarak faaliyetlerini sürdürmektedirler.

Bu çalışmada; Türk bankacılık sistemi içerisinde katılım bankacılığının yeri, sistemde yer alan diğer bankalarla olan ilişkisi değişik açılardan ele alınarak katılım bankalarının sorunları irdelenmiş ve çözüm önerileri sunulmuştur. Çalışmanın kapsamı;

katılım bankalarının prensipleri, özellikleri, amaçları, tarihsel ve hukuki gelişimleri, ortaya çıkış nedenleri, ekonomiye katkıları ve Türkiye’deki bugünkü durumları, katılım bankaları ile bankacılık sektörü içinde yer alan diğer bankaların hizmetleri, muhasebe uygulamaları ve diğer yönlerden karşılaştırılması yapılmıştır.

Bu çalışmada metodoloji olarak literatür tarama yöntemi kullanılmıştır. Katılım bankalarıyla ilgili daha önce yapılan akademik çalışmalar, ulusal ve uluslararası yönetmelikler ayrıntılı bir biçimde incelenmiş ve yorumlanmıştır. Çalışma dört bölümden oluşmuştur.

Birinci bölümde; katılım bankacılığındaki temel dayanaklar ele alınmıştır. Bu kapsamda dini, politik, ekonomik ve sosyal açıdan sebepleri incelenmiştir. İkinci bölümde; dünyada ve Türkiye’de katılım bankacılığının tarihsel gelişimi ele alınmıştır. Özellikle Cumhuriyet dönemi katılımı bankacılığı üzerinde durulmuştur.

Katılım Bankalarının yapısı, işleyişi ve mevduat bankalarından ayrıldıkları yönlerinin ele alındığı üçüncü bölümde fon ve mevduat toplama durumları ele alınmıştır. Dördüncü ve son bölümde ise katılım bankalarının sorunları irdelenmiş ve çözüm önerileri sunulmaya çalışılmıştır.

1. KATILIM BANKACILIĞIN TANIMI, TEMEL DAYANAKLARI VE KURULMA AMAÇLARI

Müşterilerinin talep ettiği katılım bankacılığı ilkelerine uygun olarak mal, hizmet veya hakları peşin satın alarak veya kiralayarak, taksitle müşterilerine satarak ya da kiralayarak veya topladığı fonlarla ortaklık yaparak kar elde eden bankacılık türüdür. Katılım bankalarının temel prensibi faizsiz olduğundan ortaklık bazında fon tahsilâtında müşterilerinden elde ettiği getiriye, anlaştığı oranlarda müşterileri ile paylaşmaktadır. Topladığı fonları, müşterilerinin talep ettiği mal, hak ve hizmetleri doğrudan kredi olarak değil peşin satın alarak veya kiralayarak, müşterilerine satarak veya kiralayarak gelire dönüştürür.

1.1. Katılım Bankacılığının Kurulma Amaçları

1.1.1. Faizsiz Sistem

İslam ekonomi sisteminde faiz önemli bir yere sahiptir. Faizin yasak olması, İslam ekonomi sistemini diğer ekonomilerden ayıran bir özelliktir ve aynı zamanda İslam ile özdeşleşmiş haldedir. En büyük tartışma nedenlerinden biridir. İslam bakış açısında; ticaretin, bankacılığın, sermayenin ve bunun gibi finans alanlarının faiz ile büyük bir bağlantısı vardır (Doğan, 2006: 21). İşte tam da bu noktada ortaya katılım bankacılığı çıkmaktadır.

Klasik bankalar ile katılım bankaların işleyiş bakımından birbirinden ayrıldıkları görülür. Klasik bankalarda belirli bir vade ve faiz söz konusu iken katılım bankalarında kâr payı söz konusudur. Klasik bankalarda vade sonunda mudiye sunulan sabit bir faiz getirisi vardır ancak katılım bankalarında hesap sahibi ile bir kâr-zarar ortaklık ilişkisinden dolayı böyle sabit bir getiriden bahsedilemez (Özdemir ve Aslan, 2017: 11-12).

1.1.2. Paylaşılan Risk

Faizin yasak olmasından dolayı fonu elinde bulunduran kişi krediyi veren taraf olmak yerine yatırımcı rolünü üstlenir. Bu rol, oluşan üretim veya gerçekleşen ticaret niyetinde ortaya çıkan kar ve zararın paylaşılması anlamına gelir (Tunç, 2010: 12).

Diğer bankacılık sistemi ile katılım bankacılığı arasındaki en temel fark budur. Klasik bankacılık anlayışında her zaman borç verilen tutardan daha fazlası istenir ve hiçbir şekilde borçlunun kanalında oluşabilecek risklerle ilgili mesuliyet kabul etmez. Ancak katılım bankacılığında riskler ortak olarak paylaşılmaktadır.

1.1.3. Somutlaştırma İlkesi

İslam ekonomi sisteminde finansal işlemlerin gerçekleşmesi için ortada somut olarak ürün ya da hizmetin olması gereklidir. Bu bağlamda katılım bankacılığı işlemleri sadece dosyalara kaydetmez aynı zamanda takip eder. Müşteri bankadan istedikleri fonları belirttikleri esaslara uygun olarak kullanması gerekmektedir (Ekici, 2007: 58).

Bunların yanı sıra elde olana mevcut finansmanın belirlenmesi adına kolaylık sağlamaktadır. Bu doğrultuda finansal işlemleri somutlaştırma katılım bankalarına ihtiyaç doğurmuştur.

1.1.4. Spekülasyonların Yasaklanmış Olması

Spekülasyonların yasaklanmasının amacı güçlü olanların iyice güçlenip zayıfları ezmesine engel olmaktır. Spekülasyon kaynaklı yapılan işlemler toplum ilişkilerine ve birey haklarına zarar verir. Getiri kazanmanın klasik ticaret, hizmet ve üretim faaliyetleri etrafında oluşması beklenmektedir (Tunç, 2010: 124).

İslami ilkelerinden biri olan ölçülü olma ilkesini uygulama adına katılım bankaları fayda sağlamaktadır. Mevcut finansman daha net belirlenir ve ihtiyaçlar doğrultusunda gerekli yardımların yapılması kolaylaşmaktadır.

1.1.5. İç Etkenler

Türkiye’de dini inançlar gereği faizin olmasını istemeyen kesimler mevcuttur. Faizin olmasını istememelerinden kaynaklı olarak bu kesim; bankaların verdiği kredileri alamamaktadır. Bu nedenle kendi tasarruflarını da bankaya yatıramamaktadırlar. Katılım bankalarının tercih edilmesinin bir diğer etkeni de faizlerin yüksek olmasından kaynaklı olarak, kredilerin hane halkı üzerinde büyük bir yük oluşturmalarıdır (Gudil, 2007: 14).

Yatırımcıların, klasik bankalardan kredi almalarına neden olan iki temel etken:

1. Kredi şartlarının sertliği ve kredilerin yüksek maliyet oluşturması
2. Faizin İşlami kurallar dâhilinde yasak olmasıdır (İşkender, 1995, s. 39).

Ekonomiye ve klasik bankalara gitmeyen tasarruf sahipleri için fonlarını koruma ve değerlendirme fonları sağlayacak özel finans kurumları kurulmuştur. Bireylerin manevi inançları nedeniyle tasarruf kurumlarına gitmeyip, yurtiçi ve yurtdışında dvız, binalar ve araziler şeklinde tasarruflarını saklamışlar ve katılım bankacılığı sayesinde üretim sürecine bu tasarruflarını aktarabilmişlerdir (Gudil, 2007: 32).

1.1.6. Dış Etkenler

Ortadoğu petrol zengini ülkelerin özellikle 1970’li yılların getirdiği petrol fiyat artışlarına bağlı olarak gelirlerini artırma çabaları reel olarak ekonomiye yansımamıştır. lke içinde değerlendirilemeyen fonların büyük kısmı uluslararası banka sistemine gitmiştir. Bu olumsuzluğu bertaraf etmek adına farklı arayışlar içine giren Mşlman ülkelerde faizsiz bankacılık işleyişini destekleyen kurumların ortaya çıkması kaçınılmaz olmuştur (Uyan, 2006: 1).

Petrol fiyatlarındaki artış, petrol ithalatçısı olan Türkiye gibi ülkeleri olumsuz bir şekilde etkilemiş ve ülkenin diğer alanlarına tahsis edebileceği kaynakların azalmasına neden olmuştur. Petrol reticisi ülkeler, yatırım alanlarını aramasına karşın petrol tüketicisi ülkelerin fonlarını ülkelerine çekme noktasında birtakım çalışmalar yapmışlardır (Gnal, 1997: 2). Bu kurumların kuruluş amacının Körfez sermayesini ülkeye çekmek iken bugün atıl fonları ekonomiye çekmeyi amaçladığı söylenebilir.

1.2. Katılım Bankalarının Fonksiyonları

Katılım bankalarının en önemli fonksiyonları; atıl tasarrufların toplanması ve bu fonların artırılması ve kanalize edilmesidir. Üretim artırmak için sermaye teçhizatında bir artış vardır. Yatırımcılar genellikle tekniklerini arttırma fırsatına sahiptirler. Bu aşamada, komisyona giren finansal kuruluşlar girişimcileri ve kapitalistleri mudaraba, musharaka ve murabaha gibi yöntemlerle bir araya getirmek zorundalar. Özel finans kurumlarının işlevlerini fon toplama ve finansman olarak iki şekilde sınıflandırabilir.

1.2.1. Fon Toplama

Bu yöntemde fon sahiplerinden katılma hesabı adı altında kaynak sağlanması amaçlanır. Kâr zarar katılım hesabı olarak özetlenebilecek bu özelliğiyle katılım bankaları klasik bankalardan ayrılırlar (Özulucan ve Deran, 2009: 94).

Özel finans kuruluşları tarafından toplanan fonlar kısmen “*cari hesaplar*” ve “*katılma hesapları*” olarak muhasebeleştirilir. Toplanan fonlar ayrı hesaplarla izlenir (Gudil, 2007: 14).

1.2.1.1. Cari Hesaplar

Bu hesapta sadece anaparadan söz edilir. Özel finans merkezlerince toplanmakta olan fonların yaklaşık yüzde 8,3’ünü oluşturmaktadır (Resmi Gazete, 2005; Büyükdeniz, 2000: 8).

Paralarını güvenli bir yerde güvenli bir şekilde gizlemek isteyen fon fazlasına sahip olan yatırımcılar paralarını cari hesaplara yatırabilirler. Bu hesaptaki paranın, sahiplerine getirisi ve götürüsü yoktur. Cari hesaplar, fonlamayı olağandışı gelirden korumayı amaçlamaktadır. Cari hesap Türk Lirası şeklinde veya dövizle açıklanabilir. Bununla birlikte kısmen geri çekilebilir (Dinç, 2016: 348-349).

Cari hesaplarda tutulan para değişiminin olmaması, sadece bir güvenlik depozitosu, bu hesaplarda tutulan paranın katılım hesaplarında tutulan paradan daha düşük bir oranda kalmasına neden olmaktadır.

1.2.1.2. Katılma Hesapları

Katılma hesapları, cari hesapların tersine, kara ve zarara katılım hesaplarıdır. Türk Lirası ve döviz hesabı olarak açılan bu hesap, fon kurumunca çeşitleri alanlarda kullanılmak üzere kâr veya zarara katılmak suretiyle faaliyet göstermektedir (Gudil, 2007: 48).

Katılma Hesabı, önceden belirlenmiş faiz, kar veya diğer getiri bulunmayan ve sermayenin geri ödemesinin garanti edilmediği hesaplarda fonlar tarafından oluşan hesaplar olmaktadır (Resmi Gazete, 2005).

Bu hesabın mevduatta önceden belirlenmiş bir faiz ve geri dönüş garantisi bulunmamaktadır. Biriken fonlar “*Birim Hesap Değerleri*” üstünden muhasebeleştirilir ve banka hesaplarında gösterilmesi söz konusu değildir. Bu hesaplarla ilgili olarak, bankanın altı aylık dönemlerde yılda iki kez bir hesap özeti yapması ve kamuya açıklaması zorunludur.

Para, katılma hesaplarının 30 gün önceden bildirilmesi koşuluyla, vadedilen tarihten önce çekilebilir. Tarihten önce çekilecek maksimum miktar; fonun vadesi, grubun çekildiği tarihte gösterilirse o günden önce hesaba yatırılan tutar yatırılır; ilgili vade grubunun uyumlaştırılması sırası, fonun birim hesap değerine kadar gelmektedir (Büyükdeniz, 2000: 9).

Katılma Hesaplarına Kar Dağıtımı: Özel Finans Kurumlarının Kurulmasına ilişkin 83/7506 sayılı Karar Hakkında Tebliğ gereğince kar ve zarara katılma hesabı sahiplerine kar dağıtımı yapılmaktadır. Ayrı değer önlemleri, şirketi işletmek ve nihai bir kar veya zarar aşamalarını geri almak için kullanılır. Burada birim değer, hesap değeri ve birim-hesap değeri olmak üzere belli ölçütle söz konusudur.

Birim Değer; toplanan fonların katılım hesaplarında oluşturulduğu ve şirkette faaliyet gösteren bu fonlarla kâr-zarar durumunda hangi değişikliklerin gerçekleştiği kar birleşmesinin gelişimini yansıtan bir durumdur (Büyükdeniz, 2000: 175).

Kurum katılım hesaplarının ilk günü, 100 para biriminin değerine, sonraki günlere göre ayrılan fonlara ve var olan havuzdaki mevcut günün cari hesabının toplamının hesap değeri toplamına bölünerek bulunmuştur (Atıcı, 1996: 304). Bu birim şu anda faaliyetteki Özel Finans Kurumları'na haftalık bazda hesap edilmektedir.

Hesap Değeri; Fonda bulunan aktiflere para yatıranların katılma oranı katılma hesabını ifade etmektedir. Bu oran, hesaba para ilave edildikçe değeri artan, çekildikçe azalan bir katsayı olmaktadır. Yatırılan paranın hesap değeri o günkü birim değere bölünerek bulunmaktadır. Bu katsayı, kar veya zarara katılma belgesinde gösterilir ve onun hesaba para yatırıldığı ya da hesaplandığı zaman yeni hesap değeri yazılmaktadır. Hesap masrafları toplamı “*hesap değer toplamı*”nı oluşturmaktadır (Gudil, 2007: 34).

Birim-Hesap Değeri; Atıcı'nın da (1996) belirttiği gibi birim değer ile hesap değerinin çarpılması sonucu bulunur.

1.2.1.3. Fon Kullandırma

Katılım Bankaları'nın kaynakları özkaynaklar ve yabancı kaynaklardan oluşmaktadır (Resmi Gazete, 2005). Katılım Bankaları'nın temel fonksiyonları, fon toplamak ve bu fonları kullandırmaktır. Faiz esas almamalarıyla diğer bankalardan ayrılırlar (Aras ve Öztürk, 2011: 24). Sermaye yetersizliği çeken girişimciler için de bu bir fırsat olarak değerlendirilir. Bu anlamda girişimcilerin varsa projeleri incelenir, uygun görülmesi halinde bunlara fon sağlanır (Gudil, 2007: 36).

Faizsiz Bankacılık sistemi İslâm iktisadı üzerine çalışan iktisatçılar tarafından da diğer banka uygulamalarına bir alternatif olarak görülmüştür (Karapınar, 2003: 29). Kar-Zarar Ortaklıkları iki kategoride değerlendirilir. Bunlar Mudaraba ve Musharakadır. “*Kâr-zarar katılımı, Katılım Bankaları tarafından bir işin gerçekleştirilmesi için ihtiyaç duyulan bütün sermayenin temin edilerek, emeğin yatırımcıya bırakılması ve neticede elde edilecek kârın hangi oranlarda kurum ve yatırımcı arasında paylaşılacağıının tespitidir*” (Akgüç, 1989: 24).

Mudaraba (İş Ortaklığı); birçok insan, sermayesi olduğu halde işletecek birikim ve cesarete sahip değildir. Öte yandan, birçok insanın profesyonel birikim ve cesareti olmasına rağmen yeterli sermayesi yoktur. Bu noktada Mudaraba açılıp bu iki sektörü bir araya getirerek istihdamı, üretimi ve milli geliri artırmaya yardımcı olunmaktadır (Gudil, 2007: 41).

Mudaraba kelimesi, “*Hukukçu bir kişinin kârını bir başkasıyla paylaşması ya da belli bir kâr payı vermesi şartıyla sermayeyi vermesi*” anlamına gelen “*darbun fil ard*” kelimesinden alınan bir kelimeyle dışarı çıkmak "anlamına gelir. Sermayenin bir kişiye ait olması, bu sermayeyi işleyecek ve kullanacak olan herkes için emek ve iş de dâhil olmak üzere karlar temelinde yapılan bir anlaşma ya da şirkettir (Akın, 1986: 65). Banka muhtemel riskleri ortadan kaldırmak amacıyla sermaye talebinde bulunan proje sahibine onay veya red verebilir (Akın, 1986: 64).

Muşaraka (İştirak); kâr ve zarar ortaklığı yönteminin ikincisi sözde Muşarakadır. Muşaraka; yatırımcı ve emekçinin emeği ve sermayeyi bir araya getirmek için bir araya getirdiği bir ortaklık biçimidir (Terzi, 2013: 28).

Katılım bankası başvuru sahibinin Müşarlık'a katılım bankası için başvurduğu proje katılım bankası tarafından incelenmektedir. Proje uygun bulunursa, bir ortaklık kurulacaktır. Taraflar, farklı oranlarda bir ortaklık ilişkisine girebilirler. Ortaklık ilişkisi açısından, sağlana kâr belirlenen oranlarda dağıtılır (Gudil, 2007: 35).

Bir ortaklık sözleşmesi yapılması halinde, taraflarca sağlanacak kazançlar belirli bir miktara sabit olamayıp yüzde olarak belirlenir ve zarar olması durumunda taraflar sermayeye ve kayıplara katkıda bulunacaklar (Çizakça, 1993: 45). Mudarabi kaybı sermayeye atfedilir ve zarar, taraflar arasındaki sermayenin payına göre paylaştırılır. Mudarabada'da bir taraf emeği ve diğer sermayeyi zorlarken, taraflar hem emeğin hem de sermayenin ortaklarıdır (Gudil, 2007: 38). Talep sahibinin ihtiyaç duyduğu mallar, özel finans kurumu tarafından satın alınır ve müşteriye vadeli olarak satılır (Büyükdeniz, 2000: 26). Müşteri, herhangi bir ürün için onu satın alma niyetinde ise bankadan murabaha yoluyla o ürünü mübayaa etmesini isteyebilir. Kar oranı taraflar tarafından belirlenir. Bu satış işlemi anlık olarak bankanın elinde olmayan bir mal üzerinden yapılır. Yazılı anlaşma sağlandıktan sonra banka o malı satın alır ve ardından anlaştığı kişiye satar. Bu sebepten dolayı somut olmayan şeylerde (marka, lisans) murabaha cari olmaz (Akın, 1986: 159).

Bu konuyu bir örnek ile anlatırsak; sözgelimi tıbbi bir mala ihtiyaç duyan ancak bunu alacak maddi gücü olmayan hekim, bir finansman kurum ile anlaşmaya gider. Kurum o malı satın alır ve alış fiyatının üzerine karını da koyarak hekime satar. Hekim anlaştıkları yöntem ile kuruma ödemesini yapar (Gudil, 2007: 40).

1.3. Özel Finans Kurumundan “Katılım Bankası”na

Dünyanın birçok yerinde Katılım Bankaları “Faizsiz Banka” veya benzeri bir isimle anılırken, Türkiye’de buna “Özel Finans Kurumu” denmektedir. Bu isim 2005’te yürürlüğe giren Bankacılık Kanunları ile ‘Katılım Bankacılığı’ olarak güncellenmiştir. İsimdeki ‘banka’ kısmı uluslararası alanda tanınabilirlik sağlamak, ‘katılım’ kısmı ise kar ve zarara dair bir sistem olduğunu belirtmek için kullanılmıştır. Bu uygulamadaki asıl amaç; dünya ile iletişim, entegrasyon, kimlik ve tanınma konularında daha iyi ve daha kolay işlem sağlamaktır.

Bankacılık kurulu sadece ad konusunda değil başka alanlarda da yenilik yapmıştır. Üye bankalardaki tasarrufun 50.000 TL karşılığı güvence altına alan ve katılım

bankalarının yapısında bulunan “*güvence fonu*” Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’na (TMSF) devredilmiştir. Bunun yanı sıra görevleri sona erince TMSF’ye devredilen geleneksel bankalar gibi Katılım Bankaları da aynı şekilde devredilecektir. Ocak 2019 tarihinde tasfiye işlemleri de TMSF kontrolü altında alınmıştır (Gudil, 2007: 49).

1.4. Dünya’da Faizsiz Bankacılık

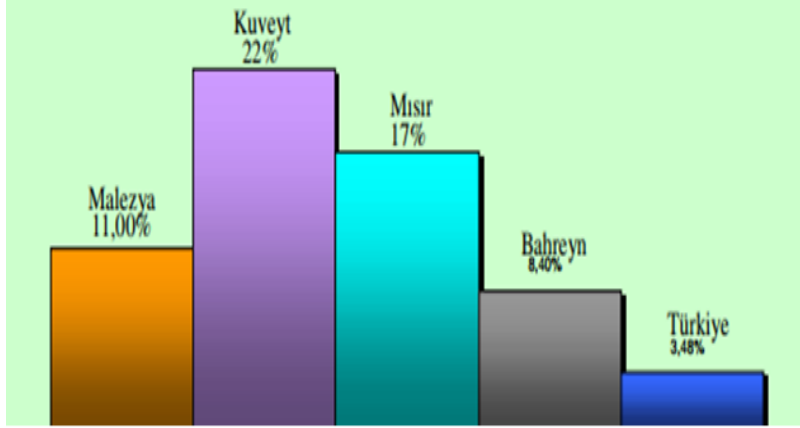
Katılım Bankaları sadece Türkiye’de bu isimle anılırken, dünyanın geri kalanında farklı isimler anılmaktadır. İsimler farklı olsa da bu kurumlar da yine faizsiz bankacılık işlemlerini gerçekleştirmektedirler. Faizsiz bankacılık sistemi sadece Müslümanların yoğun olarak yaşadığı ülkelerde değil, Müslüman sayısının az olduğu ülkelerde de hizmet vermektedir (Gudil, 2007: 53).

Yurtdışındaki bazı bankalar kendi çıkarları doğrultusunda faiz tahakkuk ettirmekle birlikte, faizsiz bankacılık argümanlarına ilgi dışında olanlara karşı da ilgi göstermektedirler. Dünyada Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Avrupa, Uzak Doğu ülkeleri özellikle İslam ülkelerinde aynı veya farklı alanlarda faaliyet gösteren 170 finansal kurum vardır (Ekonomist, 2001: 90).

Faizsiz bankacılık hizmetleri yalnızca İslam ülkelerinde değil, aynı zamanda Avrupa ülkelerinde de gerçekleştirilmektedir. Böylece faizsiz bankacılıkta üç önemli merkezin meydana çıktığı görülmektedir.

1. Malezya-Kualalumpur: Yenilikçi özelliklerinden dolayı faizsiz piyasaya ilgi duyulmaktadır.
2. Bahreyn: Faizsiz kurumların ve bankaların yer aldığı kurumsal banka ağırlı bir merkezdir.
3. Londra: Pencerelerde geleneksel ve faizsiz bankacılık ve yatırım plazmalarına köprü vazifesi gördüğü bir merkez olarak tanımlanabilir (Uyan, 2006: 416).

Tablo 1: Dünyadaki Önemli Faizsiz Bankacılık Merkezlerinin Sistemdeki Payları

Kaynak:www.tkbb.org.tr/raporlar.asp (12.08.2020).

Tablo 1’de görüldüğü gibi Malezya’nın %11, Kuveyt’in %22 Mısır’ın %17, Bahreyn %8,4 ve Türkiye’nin 3,48 oranından faizsiz bankacılık sisteminde payları mevcuttur. Özellikle petrol ihraç eden ülkelerde bu oranların yüksek olması göze çarpmaktadır. Faizsiz bankacılık hizmeti veren kurumlar sadece İslam ülkelerinde değil, İslam’ı kabul etmeyen ülkelerde de kullanılmaya başlamıştır. Tüm ülkeler için, müşteriler tarafından diğer tüm bankalara sunulan hizmetler farklılık göstermektedir (Gudil, 2007: 44).

1.5. Kar Payı ile Faiz Arasındaki Farklar

Faiz ekonomik bağlamda sadece toplumlarda dikkate alınmamış, ekonomi kadar ahlaki ve sosyal olarak da kabul edilmiştir. Faizleri haksız kazanç olarak görenlerin varlığı bir hayli fazladır. Buna göre faizin piyasaya olumsuz etkileri:

- Tembellik ve atalete yol açmak
- Dayanışma fikrini öldürmek
- Yoksullardan zengine gelir transferidir (İskender, 1995: 56).

Kar bir üretim içinde, emeğin eşliğindeki sermayenin, paradan mala, maldan tekrar para veya başka biçime dönüşmesinin sonucu olan mevcut ekonomik varlıkların pozitif değeri açısından üretimin emek ve sermayenin yığınlarıdır. Bu üretim sürecinin doğrudan sonucu, başka bir deyişle hasar durumunda kuruluşun olumsuzluğu ve dolaylı olarak tüm toplum, kapitalist direktiflerden etkilenmesidir.

Kart hamili sermayedar parasını ortaya koyar; hammaddenin sayacın bir tarafına giren hammaddenin dönüştürülmesinin işlenmesi ve malların arızalanmasına neden olma ihtimalinin yanı sıra, sermaye paradan mala, maldan paraya ya da başka bir mala dönüştürülür ve ticarete tabi olur. Bir dönemin veya girişimin sonunda nasıl birleştirileceği bilinmediğinden kart hamili meydana gelecek her türlü sonuca katlanmak mecburiyetinde kalacaktır.

Faiz ve kâr arasındaki ana farklılıklardan birisi doğmamış ve ortada olmayan gelir paylaşımıdır; varlığı tam olarak ortaya çıkan karın doğumudur ve miktar, tam olarak elde edilen gelir payıdır. Kâr, gerçek kombine üretim birimidir. Faiz, günümüzde yaygın olarak kullanılan üretim ekonomisi yerine rant ekonomisinin bir sonucudur (Gudil, 2007: 48).

1.6. Dağıtılan Kar Payının Faiz Oranına Yakın Olmasının Nedeni

Klasik bankalarla katılım bankacılığı arasında faiz ve kâr payı ayırımı söz konusudur. Her iki paylaşım şekli bir tartışma konusu olarak gündemdeki yerini korumaktadır. İkisi arasındaki temel fark, faizin ilgili banka tarafından açıkça beyan edilmesi, diğerinin ise dağıtılacak kâr veya zararın önceden müşteriye bildirilmemesidir. Sonuçta oluşan riskin paylaşılması esastır.

Katılım ve klasik bankaların birbirinden etkilendiği anlaşılmaktadır. Katılım bankaları, toplama fonunu, üretim için destek sağlayacak şekilde dağıtmaktadır. %70-80 üretim desteği ve %5-10 kar kaybı sonucuna göre yapmaktadır. Katılım bankaları, ülke çapında binlerce farklı sektör tarafından temsil edilen ve riski bölerek riski azaltacaktır. Her periyotta her bankanın müşterilerine kar payı dağıtabilir. Banka kredileri ve katılım fonları tarafından toplanan fonlar, aynı pazar konumu ve aynı risklerden dolayı birbirine yakındırlar.

Klasikler ve katılım bankaları tarafından fon sahiplerine dağıtılan faiz ve temettüler, bankacılık faaliyetlerinden elde ettikleri kazançları dağıttıkları için toplanan fonlardan elde edilecek gelirleri kazanmaları nedeniyle benzerdir. Buna ek olarak, katılım bankaları piyasayı yakından izleyebilir, istihdam edildiği pazarı analiz edebilir ve toplanan mevduatın düşük gelirli bölgelerinde değil, yüksek bölgelerde değerlendirilir. Ayrıca, bu kurumların elindeki parayı kullanarak daha fazla kazanç sağlamak ve analiz etmek için

daha iyi seçenekler sunmaktadırlar. Yüksek getiri söz konusu olduğunda, elde edilen yüksek kar payları hesap sahiplerine dağıtılır (Gudil, 2007: 51).

Piyasa daha yüksek kredi oranları söz konusu olduğunda, özel finans kuruluşlarından sağlanan fonlar tamamen ters bir durumda boşa bırakılabilir. Başka bir deyişle, finansal kuruluşlar piyasa koşullarından zarar görürler. Bu durum ön plana çıktığında Katılım Bankası tarafından elde edilen temettüler ile tasarruf sahiplerine dağıtılan temettülerin neden faiz oranlarına yakın olduğunu daha açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır (Cihangir, 1986: 67).

1.7. Dağıtılan Kar Payında Görülen Düşüşün Sebepleri

Kalkınma Bankalarının kazançlarının ödenmesinde 2004-2006 döneminde görülen gerilemenin nedeni piyasa rekabet şartlarındandır. Kalkınma bankasının piyasa faiz oranlarından daha yüksek bir oranda kredi vermediği görülmektedir. Diğer finans kurumları (özellikle faiz bankaları) tarafından yaratılan rekabet ortamına bağlı olarak, geliş oranları birbirine yakın bir seviyededir.

Kredinin dayanaklarından birini “*para toplamak*” bir diğerini ise “*kredi vermek*” oluşturmaktadır. Düşük maliyetle elde edilen gelir düşüktür ve fon sahiplerine dağıtılan temettüler de düşüktür. Bu nedenle, kâr peşinde koşmanın nedenlerinden biri, faiz oranlarında düşüşe neden olan rekabettir (Seyidoğlu, 2002: 49). Diğer ülkelerdeki düşük faizli kredilerin sendikasyon kredileri ile ülkeye girmesi durumunda iç faiz oranları da düşmektedir (Gudil, 2007: 26).

1.8. Katılım Bankacılığındaki Temel Dayanaklar

Katılım Bankalarının da içinde olduğu bankacılık faaliyetleri ticari faaliyetler olarak bilinir. Ticari faaliyetlerde normal bankacılık faaliyetlerinde görülen faiz konusu farklı algılandığından bankacılık sektörüne faizsiz bankacılık kavramı girmiştir. Özellikle Türkiye’de faiz algısını dini hassasiyetlerine göre değerlendiren Müslümanların ekonomiye katmadıkları paralarını ekonomiye çekmek amacıyla faizsiz bankacılık konusunda günümüze kadar önemli gelişmeler sağlanmıştır. Bu konuda Türkiye’de kamu bankalarının bazılarında katılım bankacılık faaliyetlerinin de yapılmaya başlanması buna örnek gösterilebilir.

Genel anlamda bakıldığında İslâm dininde faizin yasak olduğu bilinmektedir (Dar ve Presley, 1999: 34). Dolayısıyla risk paylaşımı veya kâr ya da zararın paylaşımı söz konusudur (Qorchi, 2005: 42). Toplumda dini hassasiyet taşıyan insanların faiz kavramından uzaklaşmalarını sağlayan bir hizmet anlayışı algısı katılım bankalarının kurulmasını kolaylaştırmıştır denilebilir (Zerka ve Neccar, 2009: 113).

Banka kurumlarının ortaya çıkış sebepleri genelde toplum tavsiyesiyle olmaktadır. Katılım bankacılığında da toplum ihtiyaçlarının sebep olduğu görülmektedir. İslam dinindeki faizin haram oluşu sebebiyle ülkemizdeki faiz ödemek istemeyen vatandaşların fonlarındaki atıl durum, ülke ekonomisini ve fon sahiplerini olumsuz etkiler duruma gelmiştir. Bu sebeple atıl durumdaki bu kaynakların sisteme kazandırılabilmesi için yeni bir sisteme ihtiyaç duyulmuştur. Katılım bankalarının ortaya çıkışları; dini, politik, ekonomik ve sosyal nedenlerdir. Bunlar aşağıda sırasıyla anlatılmıştır.

1.8.1. Dini Açıdan Nedenleri

Dini anlayışlar tüm toplumlarda olduğu gibi İslam toplumlarında da net ve güçlü kurallara sahiptir (Zerka ve Neccar, 2009: 22). Toplumda ahlaki yönden olumsuzluklara sebep olan faiz sistemi, bununla birlikte ekonomik anlamda haksız durumlar ortaya çıkarmıştır.

Tek tanrılı dinlerin faize en şiddetli yasak getiren İslam'dır (İslam Dünyasında ve Batı'da İş Ortaklıkları Tarihi, 1999: 26). İslam dininde faizle ilgili yasaklayıcı ayetlere pek çok yerde rastlamak mümkündür¹. Faizin yasak olması dolayısıyla İslam ülkelerinde ve yabancı ülkelerdeki Müslümanların nakit sermayelerini "*Katılım Bankaları*" vesilesiyle altın ve emlak gibi yatırımlara çevirdikleri görülmektedir.

¹ "Faiz (riba) yiyenler, ancak şeytan çarpmış olanın kalkışı gibi, çarpılmış olmaktan başka (bir tarzda) kalkmazlar. Bu, onların: "Alım-satım da ancak faiz gibidir" demelerinden dolayıdır. Oysa Allah, alış-veriş helal, faizi haram kılmıştır. Kime Rabbinden bir öğüt gelir de (faize) bir son verirse, artık geçmişi kendisine, işi de Allah'a aittir. Kim (faize) geri dönerse, artık onlar ateşin halkıdır, orada sürekli kalacaklardır." (Bakara Suresi, 275. Ayet). "Ey iman edenler, Allah'tan sakının ve eğer inanmışsanız, faizden artakalanı bırakın". (Bakara Suresi, 278. Ayet). "İnsanların mallarından artsın diye, verdiğiniz faiz Allah Katında artmaz. Ama Allah'ın yüzünü (rızasını) isteyerek verdiğiniz zekât ise, işte (sevaplarını ve gelirlerini) kat kat arttıranlar onlardır." (Rum Suresi, 39. Ayet)

Ülkemizdeki muhafazakârların tasarruflarındaki atılığın aktif hale getirilmesi, finans sisteminde sermaye olarak piyasaya sunulması, altın ve döviz yerine dini açıdan uyumlu bir bankacılıkla sisteme kazandırılması amaçlanmaktadır (Aypek, 1988: 94-95).

Böylelikle Müslüman ülkelerdeki akademik kişilerin faiz olmayan kurumlar kurma düşüncesinin ortaya çıkmasıyla “İslami Bankacılık” yerini “Katılım Bankacılığı”na bırakmıştır. Fakat faizsiz bir bankacılık yapısının tam olarak işleyebilmesi için ülkenin hukuk sistemindeki faiz yasağı ve cezaların olması gerekmektedir (Sıddıqı, 1983: 33)

1.8.2. Politik Açıdan Nedenler

Politik açıdan bakıldığında özellikle körfez ülkelerindeki sermaye varlığı katılım bankalarının kurulmasını teşvik etmiştir. Bu ülkelerdeki zengin petrol varlığı söz konusu gelişmeyi tetikleyici olmuştur. Körfez ülkeleri arasında ticari ve siyasi ilişkilerin artmasıyla birlikte kendini gösteren mali yapıdaki uyumsuzluğun bu şekilde giderilebileceği varsayılmıştır. Bunun da faizin söz konusu olmadığı bir kurumun varlığını gerekli kılmıştır (Karapınar, 2003: 44).

Kimi Müslüman ülkelerdeki bankacılık sistemindeki genişleme politikaları siyasetin etkisinde kalmıştır. Pakistan, İran, Suudi Arabistan gibi Dini kurallara göre yönetilen devletlerdeki petrolle ve altınla zenginleşen kesimleri kontrol altına alabilmek amacıyla İslami bankacılık kurulmasındaki politik sebepler arasında gösterebilmektedir (Yıldırım ve Yıldırım, 2018: 3).

Müslüman ülkelerin dünyada güçlü hale gelebilmeleri için kalkınma ve büyüme amacıyla kurulan faizsiz bankacılık sistemleri aynı zamanda uluslararası sermaye politikası oluşturmaktadırlar. Türkiye’de 1980 yılı itibariyle başlayan dövizdeki kriz sebebiyle ekonominin canlanması için Dünyadaki faizsiz bankacılık sistemi uygulanmaya başlamıştır (Özdemir ve Aslan, 2017: 19-20).

1.8.3. Ekonomik Açıdan Nedenler

Ekonomi tarihinde 1974 yılında görülen petrol fiyatlarındaki artış haliyle petrol zengini ülkelerin daha da zengin olmalarına fırsat tanımıştır. Bununla birlikte bu durum petrol ithalatçısı ülkeleri ise zor durumda bırakmıştır. Özellikle 1974 yılından sonra döviz artışları petrol fiyatlarında artışa neden olmuş, bu da söz konusu ülkelerin petrol

giderlerinde artışa neden olmuştur. Dolayısıyla bu ülkelere kaynak tahsisinde daralma meydana gelmiş ve bu daralma ülkede kalkınma hızının düşmesine yol açmıştır (Bilir, 2010: 49).

Bu kaynakları kullanamayan geriye dönük ülkeler bulunmakta, çünkü doğal kaynaklara ve insan gücüne sahipken sermayesi yetersiz, vizyonları olan ülkeler petrol servetine sahip olmamaktadırlar. Katılım bankacılığı daha çok, sermaye açığı sıkıntısını çeken özellikle İslâm ülkeleri arasında ilgi görmüştür (Akgüç, 1989: 37).

Müşterilere kısa vadeli ve nakit hesaplar sunan Klasik bankalar, vermiş oldukları kredilerin kullanım alanları ile de bilgi edinmemektedirler. Bu sebeple verilen kredilerin mal veya hizmette kullanılmaması durumunda, klasik bankaların ekonomiye doğrudan etkilerinden söz etmek güçleşmektedir. Fakat Katılım bankaları, kolaylaştırılmış fon denetimini ve fonun nakit dışı kullanımını önleyerek ekonomiye doğrudan katkı sağlamaktadırlar (Özdemir ve Aslan, 2017: 33-34).

1.8.4. Sosyal Açıdan Nedenler

Toplumların hayat şartlarındaki eşitsizlik, çeşitli sınıflar ortaya çıkarmaktadır. Toplumdaki huzurun ve barışın sürekliliğinin için ise bu farklı sınıfların iyi ilişkiler kurmasıyla mümkün olacağı söylenebilir. Bu noktada faizsiz bankacılıkla birlikte sermayenin gerçek ekonomide kullanılması, istihdam alanlarını açarak üretimi arttıracaktır. Böylelikle faizsiz bankacılığın sosyal barış ve sosyal uyumun sağlanmasında önemli olduğu düşünülebilir.

2. DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE KATILIM BANKACILIĞININ TARİHSEL GELİŞİMİ

2.1. Dünyada Katılım Bankacılığın Tarihi Gelişimi

Kurumsal olarak, ilk İslami ticari banka olan “*Nasır Sosyal Bankası*” Mısır hükümeti tarafından 1971’de kurulmuştur (Iqbal ve Molyneux, 2005: 37). 1980 yıllarına gelindiğinde İslami banka ve enstitülerin sayısında önemli bir artış meydana gelmiştir. İslami araştırma ve eğitim enstitüsü 1981’de kurulmuş ve 1990’larda İslami bankacılık ürünleri geliştirme çabaları yoğunlaşmıştır. Bu dönemde batılı akademik çevrelerde İslami finansa olan ilgi artmış ve Harvard Üniversitesi İslami finans forumu kurulmuştur. Büyük uluslararası bankalar, geleneksel (faiz getiren) bankacılığa ek olarak İslami bankacılık işlemleri gerçekleştiren bankolar açmıştır (Islamic Research ve Training Institute: 2007: 4). Mevduat bankaları faizsiz bankacılığa pencere açarken, İslami bankacılık bankalarının sektör içindeki payı azalmıştır. 1990 yıllarında İslami bankacılık ile uğraşan bankalar çoğunlukla varlıklarını korumayı düşünmüş ve yatırım fonları geliştirme ve şube sayısını artırma eğiliminde değillerdir (Iqbal, 2001: 26).

Uluslararası İslami Bankalar Birliği’nin yayınladığı rapora göre 2000’li yıllarda faizsiz bankacılık, 65 ülkede 176 banka, 112 milyar 600 milyon dolar mevduat ve 147 milyar 700 milyon dolar toplam varlıkla büyüyen bir sektördür (Anwar, 2003: 4). Faizsiz bankacılık, 2010 yılı itibarıyla 5 kıtada 80 ülkede 300 banka, 1,2 trilyon dolarlık fon hacmi ve birçok gelişmiş yatırım aracı ile tasarruf sahiplerine hizmet vermektedir. Son yıllarda ortalama %20’nin üzerinde büyüyen faizsiz fon büyüklüğünün 2013 yılında 1,5 trilyon dolara, 2020’de 4 trilyon dolara ulaşacağı tahmin edilmektedir (TKBB, 2010: 43).

2.2. Türkiye’de Katılım Bankacılığının Tarihi Gelişimi

Bankacılık faaliyetleri, her ekonomide olduğu gibi Osmanlı devletinin ekonomik yapısını da yakından ilgilendirmiştir. Osmanlı devleti 18. ve 19. yüzyılda Batı Avrupa’da yaşanan kalkınma ve dışa açılma sürecini yaşamamıştır. Söz konusu dönemde ülke içindeki üretim faaliyetleri yetersiz bir şekilde etkinlik göstermiş bu da 19. yüzyılın ortalarına kadar Osmanlı devletinde herhangi bir banka oluşumuna rastlanılamadığını göstermiştir (Pamuk, 1997: 48).

Osmanlı Devleti'nde Kaime denilen kâğıt para sürekli olarak açık veren hazinenin açıklarını kapatmak 1840 yılında çıkarılmış ve kısa süre içerisinde miktarı arttırılmıştır. Ancak o dönemde verilen dış ticaret açıkları Kaimenin yabancı paralara göre değerini düşürmüş ve devleti oluşturan değer kaybına karşı çözümler bulmaya yöneltmiştir.

Osmanlıda bankacılık tamamen farklı unsurlar sonucunda doğmuştur. O dönemde bankacılık hizmetleri sarraflar vasıtasıyla yönetilmekteydi ve amaç hazinenin ihtiyaçlarını karşılamaktır. İlk önemli hukuki metin olarak görülen Murabaha Nizamnamesi ise faizin önüne geçip tefecilikle mücadele etmek için 1852 yılında çıkartılmıştır ta ki Türk Ticaret Kanunu'nun yürürlüğe girmesine kadar değişikliklere uğrayarak uygulanmıştır.

Osmanlı Devletindeki sarraflar tarafından kurulan ilk banka İstanbul bankası adıyla kurulmuştur. Ancak sadece 1847-1852 döneminde faaliyette kalabilmiştir. Bankanın bu kadar kısa sürede kapanmasının sebebi ödeme işlemlerini tehlikeye sokan spekülasyonlara gidilmesidir (Sağlam, 1976: 247). Fransızların da sermaye katkısı vermesiyle 1856 senesinde kurulan Osmanlı İmperial Bankası, Osmanlı Devleti'nin ilk modern banka ve kredi kurumu olmuştur. Bu bankaya normal işlemlerinin yanında banknot basma yetkisi de verilmiştir (Kepenek ve Yentürk, 2005: 21).

Osmanlı Bankasının kurulmasındaki en önemli faktörlere bakacak olursak; bunlar Tanzimat Fermanıyla beraber devletin yapmış olduğu harcamaların gelirleri arttırması, kaimenin çıkartılması, Paris Barış Antlaşması ile birlikte Osmanlının daha rahat dış borç alabilme konumuna gelmesi ve bankacılık faaliyetleri gösteren sarraflardan karşılığını ileride toplanacak vergiler olarak gösterip borç alınması gibi etkenlerdir (Türkiye Bankalar Birliği, 2012: 36). Aşağıda Tablo 2'de de yabancı sermayeli bankaların ilgili dönemlerde yabancı sermayeyi destekleyici girişimlerde bulunduklarını görülmektedir.

Tablo 2 : 1856-1875 Yılları Arasında Osmanlı Devletinde Kurulan Yabancı Sermayeli Bankalar

BANKALAR	YILLAR
BANK-I OSMANİ	1856
İTTİHADİ MALİ BANKASI	1859
TÜRKİYE BANKASI	1860
BANK-I OSMANİ-İ ŞAHANE BANKASI	1863
ŞİRKET-İ UMUMİYE-İ OSMANİYE BANKASI	1864
LŞİRKET-İ MALİYE-İ OSMANİYE BANKASI	1865
İTİBAR-I UMUMİ OSMANLI BANKASI	1869
AVUSTURYA-OSMANLI BANKASI	1871
AVUSTURYA- TÜRK BANKASI	1872
İKİNCİ İSTANBUL BANKASI	1872
KAMBIYO VE ESHAM ŞİRKET-İ OSMANİYESİ	1872

Kaynak: (Akgüç, 1989).

1900'lü yılların başlarında genellikle tek şubeden oluşan ve milli sermayeli olan bankaların kurulmasının sebebi o dönemlerde artış gösteren milliyetçilik akımları ve İkinci Meşrutiyetin ilanı olmuştur. Ülkede yaygınlaşan yabancı bankalardan sermayeyi çekip milli bankalara aktarmak ise milli bankaların kurulmasının temel sebebidir. Bu sayede ulusal ticaret elde edilen sermaye ile gerçekleşecekti. Ulusal bankacılığa geçişin en önemli girişimlerinden biri de 1888 yılında tarım ve kredi kooperatiflerinden dönüştürülen Ziraat Bankası olmuştur.

Milli bankacılığın geliştirilmesi için çaba gösterilip 20. yy'ın başlarına doğru bölgesel bankalar geliştirilmeye çalışılmış ancak bu çabalar yetersiz kalmıştır (Kepenek ve Yentürk, 2005: 21-22). Milli sermayeyle kurulan bu bankalar yabancı sermayeyle kurulan bankalar ile zamanla rekabet içerisine girememiş ve ömürleri uzun sürmemiştir. Tablo 3'de Osmanlı dönemindeki faaliyet gösteren ulusal kuruluşlar gösterilmektedir (Akgüç, 1989: 22).

Tablo 3 : Osmanlı Döneminde Kurulan Ulusal Bankalar

ULUSAL BANKALAR	YILLAR
İSTANBUL BANKASI	1911
KONYA İKTİSADİ MİLLİ BANKASI	1911
ADAPAZARI İSLAM TİCARET BANKASI	1913
KARAMAN MİLLİ BANKASI	1913
EMVARİ GAYRİMENKULE VE İKRAZAT BANKASI	1914
MİLLİ AYDIN BANKASI	1914
EMLAK VE İKRAZAT BANKASI	1914
ASYA BANKASI	1914
AKŞEHİR BANKASI	1916
KAYSERİ MİLLİ İKTİSAT BANKASI	1916
KÖY İKTİSAT BANKASI	1916
İTİBAR-I MİLLİ BANKASI	1917
İKTİSAT-I MİLLİ BANKASI	1917
MANİSA BAĞCILAR BANKASI	1917
KONYA AHALİ BANKASI	1917
TİCARET VE İTİBAR-I UMUMİ BANKASI	1918
TÜRKİYE UMUMİ BANKASI	1918
ESKİŞEHİR ÇİFTÇİLER BANKASI	1919
ADAPAZARI EMNİYET BANKASI	1919
KONYA TÜRK TİCARET BANKASI	1920
İKTİSAT TÜRK BANKASI	1920
BOR ZÜRRA VE TÜCCAR BANKASI	1922
DERSADET KÜÇÜK İSTİKRAZ SANDIĞI	1923

Kaynak: (Akgüç, 1989: 24).

1908-1923 yılları arasında İkinci Meşrutiyet'ten Cumhuriyetin kuruluşuna kadar toplam 24 milli banka kurulmuştur. Bunların 11'i İstanbul'da, 13'ü Anadolu'da yer almıştır. Konu katılım bankacılığı açısından değerlendirildiğinde Türkiye'de katılım bankalarının tamamının cumhuriyet döneminde faaliyete geçtiği söylenebilir.

2.2.1. Cumhuriyet Dönemi'nde Katılım Bankacılığı

Türkiye'de 16.12.1983 gün ve 83/7506 sayılı Bakanlar Kurulu Kararnamesi uyarınca ve “Özel Finans Kurumu” adı altında, İslami ilkelere referans olarak bankacılık faaliyetleri yapma izni verilmiştir. Kararname ile verilen müsaade sonucunda, bankacılık faaliyetlerinin yapıp yapılmadığı iki ayrı özel finans kurumu ile 1985 yılında başlanmıştır (Aras ve Öztürk, 2011: 16).

Ad değişikliği ile 2005’den beri Banka, kanun kapsamına girmiş olup, bankalar, gerçek kişilere ait özel cari hesaplar ve katılma fonları da TMSF garantisi altına giren aynı piyasa ile faaliyet göstermektedir (Wouters, 2007: 19).

Katılım Bankacılığı başlangıçta kimlik ve tanınırlık noktasında glklr yaşamıştır (Uyan, 2006: 2). 2005 yılında Bankacılık Kanunu ile zel Finans Kurumları’nın adı “*Katılım Bankası*” olarak değiştirilmiştir. Mevduat sahipleri için topladıkları fonlar, ticaret ve sanayi açısından faizsiz finansman ilkesinden faydalanmanın yanı sıra kr ilkesine dayalı bir bankacılık faaliyeti yapma adına “*katılım*” ifadesine yer verilmiştir (Aras ve ztrk, 2011: 22).

Türkiye’de, 1985’den beri günümüze kadar 6 özel finans kurumu kurulmuştur. 2006 yılından itibaren özel finans kurumları zamanla Katılım Bankalarına dönüşmüşlerdir. Ülkemizde Kurulu Katılım Bankaları’nın kuruluş tarihleri kronolojik olarak aşağıda listelenmiştir:

- ❖ Albaraka Türk zel Finans Kurumu A.ř. (1985)
- ❖ Faisal Finans Kurumu A.ř. (1985)
- ❖ Kuveyt Türk Evkaf Finans Kurumu A.ř. (1989)
- ❖ Anadolu Finans Kurumu A.ř.(1991)
- ❖ İhlas Finans Kurumu A.ř. (1995)
- ❖ Asya Finans Kurumu A.ř. (1996)²
- ❖ Ziraat Finans Kurumu A.ř. (2015)
- ❖ Vakıf Katılım (2015)
- ❖ Emlak Katılım Bankası (2019)

² “Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu’nun 03.02.2015 tarihli ve 6187 sayılı Kararı ile; 5411 sayılı Bankacılık Kanunu (Kanun) kapsamında, Asya Katılım Bankası A.ř. (Banka) ile ilgili olarak Kanunun 18. maddesi beşinci fıkrası hükmü uyarınca, mezkur ortakların paylarına ilişkin temettü dışındaki ortaklık haklarının Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından kullanılmasına karar verilmiştir” (BDDK, 2015). Bankanın 29.05.2015 tarihinde temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetimi TMSF’ye devredilmiş, faaliyetlerinin 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun 107’nci maddesinin ikinci fıkrası kapsamında geçici olarak durdurulmasına Fon Kurulu tarafından karar verilmiştir. (TMSF, Asya Katılım Bankası A.ř. Hakkında Duyuru, 2015). Asya Katılım Bankası A.ř.’nin faaliyet izni, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK)’nın 22.07.2016 tarihli Kararı gereğince; 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 107’inci maddesinin son fıkrası çerçevesinde kaldırılmış ve İstanbul 1. Asliye Ticaret Mahkemesinin 16.11.2017 tarih ve 2017/41 E. sayılı kararı ile 16.11.2017 günü iflasına karar verilmiştir” (TMSF, Asya Katılım Bankası A.ř. Hakkında Duyuru, 2016).

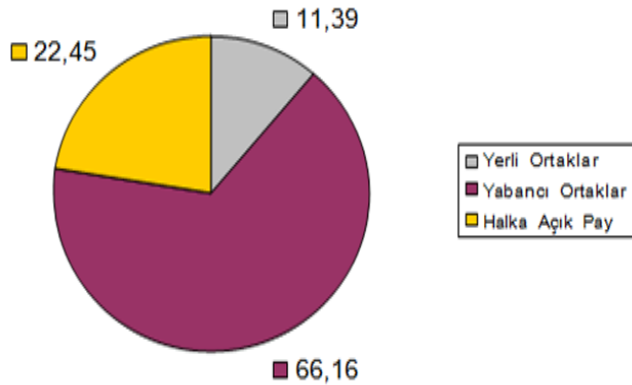
Anadolu Finans ile Family Finans 2005 yılında birleşerek Türkiye Finans Katılım Bankası'na dönüşmüştür. Günümüzde aktif olarak faaliyet gösteren katılım bankalarının kuruluş tarihleri kronolojik sıraya göre aşağıda listelenmiştir:

- ❖ Albaraka Türk,
- ❖ Kuveyt Türk,
- ❖ Türkiye Finans Katılım
- ❖ Ziraat Katılım
- ❖ Vakıf Katılım

Adı geçen katılım bankaları yerli ve yabancı kaynaklı kuruluşlardır. Sürdürülebilir rekabet avantajı sağlamak ve yaşamlarını devam ettirebilmek için her yıl şube ve personel sayılarını arttırmışlardır. Söz konusu bankalara hakkında aşağıda bazı ek bilgiler verilmiştir.

2.2.1.1. Albaraka Türk Katılım Bankası

Albaraka Türk Katılım Bankası, ülkemizdeki faizsiz bankacılık alanında listeye ilk sıradan giriş yapmıştır. 1985 yılından beri faaliyetlerine devam etmektedir. Albaraka Türk, Albaraka Bankacılık Grubu (ABG), İslam Kalkınma Bankası (IDB) ve Ortadoğu'nun önde gelen gruplarından biri olan Türkiye Ekonomisi'nin yerli sanayi grubu Topbaş Ailesi'nin katkılarıyla kurulmuştur. Şekil 1'e göre, Albaraka Türk 31.08.2010 tarihi itibarıyla, %66,16 yabancı ortaklar, %11,39 yerli ortaklar ve %22,45 kamu ortaklığı bünyesindedir (Albaraka Türk Katılım Bankası, 2010: 14). Ortaklık payları aşağıdaki gibidir;

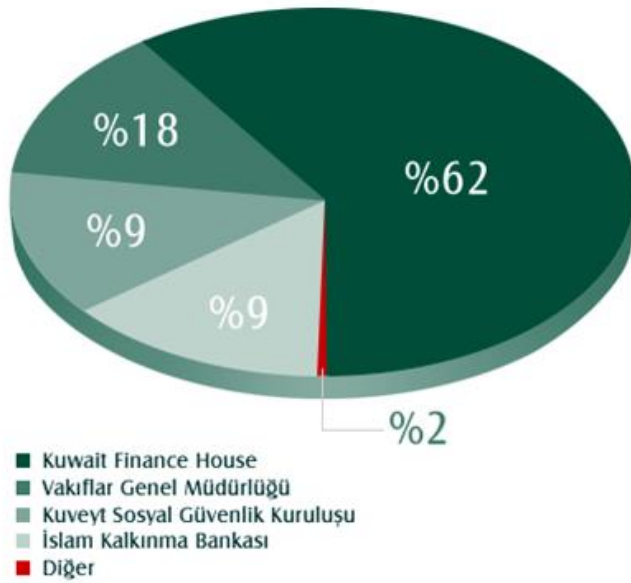

Şekil 1: Albaraka Türk Ortaklık Yapısı

2.2.1.2. Kuveyt Türk Katılım Bankası

Kuveyt Türk, 1989 yılında “16.12.1983 Tarihinde 831/7506 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı”nın uygunluğunu ispatlamak amacı ile özel bir finans kurumu olarak kurulmuştur. Bankalar Kurulu ve Merkez Bankası ve Hazine Müsteşarlığı, Özel finans kurumu çalışmalarını 1999 yılı itibari ile Bankacılık Kanunları kapsamına girinceye kadar tebliğleri ile yürütmüştür.

Kuveyt Türk de yine 1999 yılı 4389 sayılı Bankacılık Kanuna tabidir. Mayıs 2006’da adını Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş. olarak güncellemiştir. Ortaklık pay tablosu Şekil 2’de gösterildiği gibi, Kuveyt Türk sermayesinin %62’si Kuveyt Finans Kurumuna, %9’u Kuveyt Devlet Sosyal Güvenlik Kurumuna, %9’u İslam Kalkınma Bankası’na, %18’i Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne %2’si de diğer tüm ortaklara aittir (Kuveyt Türk Katılım Bankası, 2018: 12).

Şekil 2: Kuveyt Türk Ortaklık Yapısı

2.2.1.3. Türkiye Finans Katılım Bankası

Anadolu Finans ile Family Finans 2005 yılında birleşerek Türkiye Finans Katılım Bankası’na dönüşmüştür. Şekerleme sektöründe dünya devi konumundaki Ülker Grubu’na ait olan Family Finans ile Mobilya ve tekstil sektöründe önde gelen isimlerden olan Boydak Grubu’nun sahibi olduğu Anadolu Finans Kurumu bir araya gelip ortaklık

kurmasıyla, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun 28.12.2005 tarih ve 1764 sayılı kararı ile onay vermesiyle birleşmişlerdir (Özulucan ve Deran, 2009: 88-89).

182 şubesi ve 1 milyonu aşan müşterisiyle Türkiye Finans, Ortadoğu ve Suudi Arabistan'ın en önde gelen bankalarından The National Commercial Bank'a (NCB) ile 31 Mart 2008 tarihinde hisselerinin %31'ini satmıştır. Türkiye Finans Katılım Bankası'nın sermaye ve ortaklık yapısı 31 Mart 2011 tarihi itibarıyla aşağıdaki gibidir (Türkiye Finans Katılım Bankası, 2019: 236)).

Tablo 4: Türkiye Finans Ortaklık Yapısı

Adı Soyadı/Ticaret Unvanı	Pay Tutarı (Bin TL)	Pay Oranları (%)
National Commercial Bank	517,413	64,68
Gözde Finansal Hizmetler	27,500	3,44
Boydak Holding	17,247	2,16
Diğer Hissedarlar		29,72
Toplam	800,000	100,00

Kaynak:http://www.bankasya.com.tr/hakkimizda/sermaye_ve_ortaklik_yapisi.jsp (11.09.2020).

2.2.1.4. Ziraat Katılım Bankası

Faizsiz sistemle çalışan katılım bankacılığında Ziraat Katılım, ilk kamu bankası olmuş ve 29 Mayıs 2015 tarihinde kurulumunu gerçekleştirmiştir. Başlangıçta Eminönü'ndeki şubesinde hizmet vermeye başlayan Ziraat Katılım'ın, ilk yılında 20 şubeye ve 400 personele ulaşmayı hedeflemiştir. Ziraat Katılım'ın 2016'da 50, 2018 yılsonunda ise toplam 170 şubeye ve 2 bin 200 personele ulaşmayı ve 2023'te ise toplam şube sayısının 500 olması hedeflenmiştir. Ziraat Katılım Bankası'nın Hazine tarafından 675 milyon lira sermayeyle kurulmuştur ve bankanın 6 ay gibi çok kısa bir zaman diliminde hayata geçirilmiştir. Daha yeni kurulmuş olan Ziraat Katılım Bankası istatistikî bilgilerini henüz paylaşmış değildir (Ziraat Katılım, 2019: 6).

Ziraat Katılım Bankası, 2017 yılına oranla 2018 yılında %103 artış sağlamış ve 323 milyon TL ile yaklaşık olarak karını ikiye katlamıştır. Ziraat Katılım, katılım bankacılığı prensiplerine uygun hareket ederek müşterilerinin kurumsal ve bireysel bankacılık alanında

finansal rehberlik ve yardım sağlamış ve müşterileri için çözüm kaynağı haline gelmiştir. Doğru zamanda doğru kararlar alarak müşteri memnuniyetini pekiştirmiştir.

Bu bağlamda Ziraat Katılım, ürünlerini ve hizmetlerini sürekli geliştirerek, paydaşları için en uygun finans kaynağı olmaya devam etmektedir. Kalitesini her geçen gün arttırmaktadır. Türkiye'nin 2023 hedefleri doğrultusunda ekonomiye desteğini gün geçtikçe arttırarak sürdüreceği beklenmektedir (Ziraat Katılım, 2019: 6).

Girişim ve Kurum Bankacılığı; bankacılık, artık sadece mevduat toplama, topladığı bu mevduatı da kredi olarak müşterilerine sunmanın çok ötesinde bir ekonomi yaratmaktadır. Finansal bir organizma olmanın yanı sıra ziraat bankası, son yıllarda girişimcilik alanında attığı adımlarla kendisine yeni bir segment yaratmış durumdadır. Girişim bankacılığı kavramıyla yepyeni bir ekosistem sunan bu kurum, kuluçka ve hızlandırma merkezleri kurarken, kendilerine gelen fikirleri değerlendirip, bunun yanında kurum içinde çıkardığı girişimleri de desteklemesiyle farklılık yaratmaktadır.

Türkiye'nin ekonomik olarak büyümesine, katılım bankacılığı kuralları dâhilinde hareket ederek katkısını sürdüren Ziraat Katılım, paydaşlarına sunduğu ürün ve hizmetin kalitesini arttırarak değer yaratma çabası içindedir.

KOBİ'lere Destek Kredisi; Ziraat Katılım adına, müşterilerinin isteklerini karşılayabilmek, yeni stratejiler geliştirerek yeni müşteriler kazanmak ve pazardaki payı artırma konusunda karlı bir yıl geride bırakılmıştır. TOBB ve Ziraat Katılım katkılarıyla gerçekleşen 'KOBİ Destek Kredisi Projesi' KOBİ'ler için piyasaya oranla daha karlı fırsatlar sunmuştur. Projenin kapsamında KOBİ'ler için aylık %1.85 kar oranı, ilk 6 ay geri ödemesi olmayan toplamda 18 ay vade imkânı sunulmuştur. Bu destek 20 Eylül 2018 tarihinden itibaren hala devam etmektedir. Bu proje kapsamında 2018 yılında 100'den fazla KOBİ'ye 15 milyonu aşkın fon sağlanmıştır (Ziraat Katılım, 2019: 7).

Bireysel Bankacılık; Ziraat Katılım Bankacılığı, 2018 yılında müşteri sayısını arttırmaya devam etmiştir. Yeni fırsatlar yaratması, değer yaratan hizmet ve ürünler ortaya koyması ve müşteri isteklerine göre hareket etmesi bunu sağlayan en büyük etmenlerdir. Ziraat Katılım, 2018 yılında ağına 17 şube eklerken bugün toplam şube sayısı 80, ATM sayısı 66'dır. İnternet ve Mobil bankacılık alanlarında, Çağrı Merkezi sistemi ile müşteri

ihtiyaçlarına sağlanan geri dönüşler ve çağa ayak uydurmasıyla kendini geliştirmeye devam etmektedir.

Aşğıda 2018 yılında Ziraat Katılım Bireysel Bankacılığın yürüttüğü bazı faaliyetlere örnekler verilmiştir:

- ❖ Konut piyasası, içinde barındırdığı iş fırsatı ve etki altına aldığı alt piyasalar dikkate alındığında, lokomotif pozisyonundadır.
- ❖ Katılım Bankacılığı kuralları ve müşterilerinin isteklerini dikkate alarak ve konut finansmanlarında indirimler uygulayarak 1500’den fazla müşterisinin ev sahibi yapmıştır.
- ❖ Yastık altında bulunan altınların ekonomiye katılması için, T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından düzenlenen Altına Dayalı Kira Sertifikası ihracında rol alarak bunu yapan ilk katılım bankası olmuştur.
- ❖ Bankacılık alanındaki pek çok hizmet e-tahsilât yöntemiyle gerçekleştirilmektedir. Ziraat Katılım, isteyen herkese müşterisi olma fırsatı sunmakta ve isteyenlere Ziraat Katılım Bankası Kartı alma hakkı tanımaktadır. İnternet bankacılığın gibi hızlı erişimi sağlama adına da imknlar sunmaktadır (Ziraat Katılım, 2019: 9). Bu tarz hizmetler ise hem maliyeti azaltmakta hem de diğital hizmetleri teşvik etmektedir (Savaş vd., 2014: 134).

ağa ve gereklerine ayak uydurması gerektiğini bilen Ziraat Katılım, yaptığı yeniliklerle birlikte ağını diğital alana da taşımış ve böylece zaman, emek ve enerji bağlamında müşterilerinin ihtiyaçlarına cevap vermiştir (Ziraat Katılım, 2019: 9).

Automatic Teller Machine’ler (ATM); 2018 yılı itibariyle katılım ATM’lerini %20 oranında arttırarak müşterileri için ulaşım kolaylığı sağlanmıştır. Müşterilerinin dolandırılmaması için ATM’lere kart kopyalamayı önlemek amacıyla güvenlik önlemleri alınmıştır. Yabancı müşteriler için geniş dil seçeneği (İngilizce, Arapça, Almanca, Ruşa) sunulmuştur. Engelli vatandaşlar için ATM dizaynı tasarlanmıştır. ATM Ortak İşlem menüsüne; para yatırma, borç ödeme, kredi kartı borç ve limit sorgulama seçenekleri sunulmuştur. Müşterilerine kolaylık ve karlılık sağlamak amacı ile Ziraat Bankası, Halkbank, Vakıfbank ve Vakıf Katılım Bankası ile imzalanan protokoller ile “cretsiz

Ortak ATM Kullanımı” projesiyle ülkemiz genelinde 15.000’e yakın ATM’den “*Hesaptan Para Çekme, Hesaba Para Yatırma, Bakiye Sorgulama*“ işlemleri ücretsiz yapılabilmektedir. Kullanıcılarına sunduğu 66 adet ATM sayesinde 2018 yılı içerisinde 2.349.348 adet ve toplam 820 milyon TL işlem gerçekleştirerek önceki yıla oranla %58 artış sağlamıştır (Ziraat Katılım, 2019: 12).

Müşteri İletişim ve Çözüm Destek Merkezleri; 2018 yılında bu sesli yanıt sistemine toplamda 413.363 adet arama gerçekleştirilmiş, 207.669 adet arama destek ekibi tarafından karşılanmıştır. Müşteri İletişim Merkezi’nin servis yüzdesi %88,46, arama karşılama oranı ise %97,36 olarak kaydedilmiştir. Müşteri İletişim Merkezleri’nden 60.000’i aşan dış arama sayısı gerçekleştirilmiştir. Bu iletişim merkezlerinden bilgilendirme için 208.894 SMS ve 469.828 adet e-posta gönderilmiştir. Çözüm Destek Merkezi tarafından 31.009 adet müşteri çağrısı karşılanmıştır. Çözüm Destek Merkezi’nden 42.773 adet dışarı araması gerçekleştirilmiştir. Tele kurye sistemi ile müşterilerinin şubeye gitmeden işlemlerinin gerçekleştirme fırsatı sunulmuştur. Görüşme Analizi projeleri, müşterileri daha iyi karşılayabilmek ve daha iyi çözüm sunmak amacıyla hayata geçirilmiştir. Eylül 2018 tarihinden itibaren Bankanın çağrı merkezi işlemleri Ziraat Bankası aracılığıyla yürütülmeye başlanmıştır (Ziraat Katılım, 2019: 13).

İnternet Bankacılığı; Ziraat Katılım, müşterilerinin işlem yapma gücünü arttırmak için İnternet Bankacılığı alanında kendini geliştirmeye devam etmektedir. 2018 yılında İnternet Bankacılığı ve Katılım Mobil aracılığıyla işlem hacmi iki katına çıkarılmıştır. İnternet Bankacılık hizmetini daha da kullanılabilir hale getirmek için uygulamalarını mobilde de kullanılabilirlik üzerine geliştirmektedir. 2018 yılı içinde Ziraat Katılım İnternet Bankacılığı üye sayısı %100’ü aşan bir artışla 242 bine ulaşmıştır. İnternet Bankacılığı ile yapılan 625 bine adede yakın işlemle 2017 yılına göre %23 artış göstermiştir (Ziraat Katılım, 2019: 14).

Mobil Bankacılık; müşterilerin e-ticarete yaptıkları alışverişlerin ödemelerini Katılım Mobil aracılığıyla hesaptan ödeme yöntemi ile yapmalarına olanak sağlamıştır. Katılım Mobil uygulaması 2018 yılı itibari ile 300 bini aşan kullanıcı sayısına ulaşmıştır. Katılım Mobil uygulamasına eklenen Canlı Cevap seçeneği ile müşteriler anlık olarak destek hattı ile yazışabilme imkânı bulmuştur. 2019 yılında da çağın ve müşterilerin istek ve beklentileri doğrultusunda bu gelişmeler devam edecektir. Dijital pazarlama faaliyetleri

aracılığı ile Katılım Mobil uygulaması sayesinde müşterilerine yenilikler ve kampanyalar hakkında bilgilendirme yapılmaya başlanmıştır. Short Messaging Servise (SMS) ile giriş yöntemine bir alternatif olarak tek şifre sistemine 2019 yılı itibari ile geçilmesi planlanmaktadır (Ziraat Katılım, 2019: 14).

Müşteri Memnuniyeti; müşteri memnuniyetinin çok önemli olduğunun farkında olan Ziraat Katılım Bankası, müşterilerinin sorunlarına çözüm üretebilmek amacıyla çalıştaylar kurmuş vaziyettedir. Aynı zamanda memnun müşteriler için de ayrı olarak yeni bir hat oluşturulmuştur. 2018 yılı aralık ayı başlangıcı itibariyle yaklaşık 5 bin sorun çözüme kavuşturulmuştur. Çözüme kavuşturulan problemlerin çözüm süresi 1.74 gün olarak hesaplanmıştır. Şikâyetlerin çözüme kavuşma süresi ise 3.23 gün olarak hesaplanmıştır.

Katılım Bankasının kuruluşunun ilk yılı içerisinde aldığı müşteri geri dönüşlerinin uluslararası standartlara göre kaliteli ve gelişimini sürekli devam eden yapısının göstergesi olarak ISO 10002:2014 Müşteri Memnuniyeti Yönetimi Kalite Belgesi 2018 yılı itibariyle yenilenmiştir. Ziraat Katılım, müşteri ihtiyaçlarına cevap veren iş disiplini gereği, alınan bildirimleri Service Level Agreement (SLA) süresi içinde kapatmaktadır. Bu bağlamda sektöre oranla bu alanda en hızlı bankalar içinde yer almaktadır (Ziraat Katılım, 2019: 15).

Hazinenin Yönetimi ve Uluslararası Bankacılık; Ziraat Katılım, reel sektör ve dış ticaret fonunu çoğunlukla büyüme amacına uygun olarak 2018 yılı içerisinde kendi büyüklüğünü yaklaşık olarak %50 arttırarak, stratejini daha ziyade reel sektör ve dış ticareti finanse etme yolunu tercih etmiştir. Ana kaynak olarak katılma fonlarını seçerek, aktif-pasif yönetim stratejisinde çeşitliliğe gitmiştir. Katılım fonlarının oluşturduğu havuzu en etkili şekilde kullanmak için, vade gözetiminde bilanço pasifini oluşturmuş ve optimum maliyeti gözetmiştir. Bu bağlamda, 2018 yılı içinde yurt içinde ve dışında TL ve yabancı para kaynaklarını büyütürken imkânlarını genişletmiştir. Ziraat Katılım, zorunlu karşılık yükümlülüklerinin sağlanabilmesi, katılım bankacılığı kurallarına uygun şekilde likidite ihtiyaçları ve fazlalık olanların en iyi şekilde değerlendirilmesi amacıyla finansman ürünleri ve bankalar arası borçlanmalarını etkin bir biçimde kullanmıştır (Ziraat Katılım, 2019: 16).

Muhabir İlişkiler; Ziraat Katılım 2018 yılında birçok bankayla mevzuat uyum süreçlerini hallederek swift muhabirlik ilişkileri kurmuştur. Bu sayede dış ticaret içinde yer

alan talepleri kısa süre içinde karşılamıştır. Ziraat Katılım, önemli sayıda bankayla wakala/murabaha anlaşmaları yapmıştır. 2018 yılında muhabir bankalar nezdinde açtıkları Euro muhabir hesabıyla 10 farklı para birimiyle 39 farklı hesaba ulaşmıştır. Yapılan bu anlaşmalar sayesinde bankalar arası wakala/murabaha işlemleriyle kaynaklarının çeşitliliğini arttırmaya yönelik yurt dışı kaynaklar elde edilmiştir.

Kaynaklarının yapısını daha zengin hale getirilmesi olarak sermaye piyasalarında etkili bir rol üstlenen Ziraat Katılım, iştiraki Ziraat Katılım Varlık Kiralama A.Ş. ve ZKB Varlık Kiralama A.Ş. ile yerel piyasada Türk Lirası cinsinden kira sertifikası ihraçları gerçekleştirebilmek amacıyla, “*Sermaye Piyasası Kurulu’ndan 500 milyon TL, 2 milyar TL ve 4 milyar TL tutarlı üç farklı kira sertifikası ihraç tavanı onayını almıştır.*” Bu durum itibarıyla farklı tutarlı tertipler halinde toplamı 3,5 milyar TL’yi bulan ihraç gerçekleştirilmiştir. Ziraat Katılım, Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ) ve reel sektöre kullandırmak ve finansman desteğini sürdürebilmek amacıyla, 2018 yılı içinde Dünya Bankası ve farklı birçok kalkınma bankaları aracılığıyla temin ettiği uzun vadeli kaynakları kullanmıştır. Ziraat Katılım Bankası 2019 yılı içerisinde;

- ❖ Muhabir bankalar sayısında ve dış ticaret hacminde önemli ölçüde artış sağlamayı,
- ❖ Murabaha sendika kredisi kullanımı sağlamak için uluslararası bankaların katılımını sağlamayı,
- ❖ Yurt içindeki piyasaların kira sertifikalarının ihraçlarını sürdürmelerini sağlamayı,
- ❖ Sermaye piyasalarına zenginlik kazandırmak için Ziraat Katılımın dışında bulunan üçüncü tarafların yararına kurumsal kira sertifika ihraçlarını sağlamayı,
- ❖ Reel sektöre katkı sağlamak amacıyla KOBİ ve dış ticaret finansmanına yönelik kaynak sağlamak için uluslararası kuruluşlardan kaynak temini sürdürmeyi,
- ❖ Yeni işlemlere aracı olmayı (ülke kredisi kapsamında) hedeflemektedir (Ziraat Katılım, 2019: 19).

Operasyon İşlemleri: fon sağlama ve kredi sunma gibi hizmetlerin yönetiminde oldukça önemlidir. Ziraat Katılım 2018 yılı içerisinde, operasyon verimliliğini arttırmak amacıyla katılım bankacılığında bulunan ürün ve hizmetlerin kullanımı kolaylaştıran

birçok çalışma başlatmıştır. Aşağıda yapılan bazı operasyon işlemleri ile ilgili bilgiler verilmiştir.

- ❖ Kayıtlı Elektronik Posta (KEP) aracılığıyla tebliğ edilen haciz yazı ve işlemlerinde oluşabilecek hataları minimuma indirmek, personelin gün içerisinde mesaisinin yaklaşık olarak %20'sini tüketen bu işlemlerden kurtulmak, zamandan ve enerjiden tasarruf etmek amacıyla, gelen yazıları entegrasyon sistemi aracılığıyla ana bankacılık sistemine otomatik olarak aktarılmasını sağlamıştır. Bu konuda yapılan operasyonel işlemlerin riskini de minimuma indirmeyi hedeflemiştir.
- ❖ Kimlik Paylaşım Sistemi ile kontak sağlanarak müşteriler hakkındaki güncel bilgilerin (adres değişikliği, isim değişikliği, evlenme veya boşanma) banka sistemine aktarılması sağlanmıştır.
- ❖ Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) çerçevesinde, gerekli olan ekran geliştirmelerinin tamamlanması sağlanarak KVKK'ya ilişkin müşteri tercihlerinin hesap açılış sürecinde seçilmesi ve müşteri pusulasında kayıt edilmesi süreci tamamlanmıştır.
- ❖ EBA uygulaması aracılığıyla, gelen yazılar muhataplara mail değil de Resmi Yazışmalar şeklinde gönderilmesi sağlanmıştır.
- ❖ Şubelerde sıra bekleyenler arasında engelli müşterilerin öncelik kazanması amacıyla uygulama geliştirilmiştir (Ziraat Katılım, 2019: 21).

Bilgi Teknolojisi; Ziraat Katılım, müşterilerinin isteklerine, çağın gerektirdiği yeniliklerle birlikte uyum sağlamak ve en verimli şekilde geri dönüş sağlamak amacıyla çalışmalarına devam etmektedir. Kaliteyi, hızı ve verimliliği en etkin biçimde kullanarak bilgi teknolojisi alanında hızla gelişmeyi hedeflemektedir. Aynı zamansa bilgi güvenliği alanında da farkındalıklar yaratarak önemli değerler oluşturmuştur. 2018 yılında elde edilen bazı kazanımlar:

- ❖ Bilgi Teknolojisinin güvenliği, altyapısı ve dışarıdan gelebilecek risklere karşı güvenli site denetimi uygulamasına dair çalışmalar tamamlanmıştır.
- ❖ Uç nokta tehditlerin, tespiti ve müdahalesi için Endpoint Detection and Response (EDR) sistemi yaygınlaştırıcı çalışmalar tamamlanmıştır.
- ❖ Müşteri Güvenliği Programı (SWIFT CSP) kapsamında gerekli kontrol ve düzenlemeler ile ilgili kurum düzenlemeleri gerçekleştirilmiştir.

- ❖ Ziraat Katılım, teknoloji ve bu bağlamdaki altyapı sistemlerinde önemli gelişmeler kaydetmiştir.
- ❖ Çağrı ve destek merkezi çalışanlarının kullanması için Sanal Masaüstü (VDI) altyapısı 3. parti çözüm sağlayıcı projesi tamamlanmıştır.
- ❖ 7x24 Sistem İzleme altyapısı olarak hazırda bulunan yurt dışı ürünü yerine açık kaynak kodlu Zabbix uygulaması kullanımına karar verilmiştir.
- ❖ Kurum dışı dosya alış-verişini güvenli hale getiren (ZKDrive), Sanal Sistemler izleme ve raporlama işlemleri için (vROPS), sanal sistem merkezi log toplama ve değerlendirme için (LogInsight), sanal sistemler network analiz ve izleme işlemi için (VRNI) uygulamalarının kullanıma geçilmiştir.
- ❖ Veri merkezi ağ ve güvenlik cihazlarına uzaktan ulaşım sağlayan konsol sistemi hayata geçirilmiştir.
- ❖ Veri merkezi fiber hatları yedekleme işlemleri fiziksel olarak gerçekleştirilmiştir.
- ❖ Cevapsız çağrı arama sistemi devreye geçmiştir.
- ❖ Gerçekleştiren ağ içi trafiğinin analizini sağlayan altyapı servisi çalışmaları tamamlanmıştır.
- ❖ Yılda minimum 1 kez gerçekleştirilmesi gereken Olağanüstü Durum Merkezi İş Birimi testleri hayata geçirilmiştir.
- ❖ ATM'ler için gerekli güvenlik önlemleri alınmıştır.

Ziraat Katılım, uygulamalar geliştirme konusunda önemli sonuçlar elde etmiştir.

- ❖ Bankacılık yazılımı alanlarında iç kaynaklar kullanılması dikkat edilmiş ve bu bağlamda önemli gelişmeler elde edilmiştir.
- ❖ Ana bankacılık uygulamaların bağımsız işletim sistemi kurulumu ve kullanımı konusunda çalışmalar başlatılmış ve 2019 yılı itibari ile bitirilmesi öngörülmüştür
- ❖ Omni Kanal Altyapısı, Mobil uygulama sistemi ve internet bankacılığı alanında gelişimini sürdürmektedir.
- ❖ Katılım mobilden direkt ödemeyi sağlayan ve kolaylık oluşturan Compay projesi hayata geçirilmiştir.
- ❖ Katılım Mobil Uygulamasına girişte güvenlik için ikinci basamak olan SMS kodu sisteminden kurtulmak için gerekli çalışmaları başlatılmıştır.
- ❖ Performans Yönetim projesi ile şubelere yönelik analiz sistemi hayata geçirilmiştir.

- ❖ Müşteri ve Ürün Aktifliğini arttırmak için gerekli proje uygulama geçirilmiştir (Ziraat Katılım, 2019: 25).

İnsan Kaynakları; Ziraat Katılımın insan kaynakları çalışmaları, belirlenen stratejilere ulaşma yolunda hem müşterileri hem de çalışanları için mutlu ve verimli ortamlar yaratma çabasıdır. Birimleri ve şubelerinin dayanışmasıyla, çalışanlarına yol gösterici rol üstlenerek onların daha mutlu, azimli, verimli ve etkin olmaları sağlanmaya çalışılmaktadır. Çalışanlarının performans gelişimlerine önem veren Ziraat Katılım, gerekli tüm destekleri sağlamaya devam etmektedir. Sürdürülebilir yaşam, büyüme ve gelişme stratejileri doğrultusunda 2018 yılsonu itibariyle 80 şube ve 1.042 çalışanı ile bu amaçlarına hizmet etmeye devam etmektedir.

Ziraat Katılım, işe alım süreçlerinde şeffaf davranmaya özen göstererek istihdam konusunda da üzerine düşeni yerine getirmeye çabalamaktadır. Bu bağlamda 2018 yılında 208 kişinin işe alımını gerçekleştirmiştir. Online değerlendirme sistemine geçerek hem işe alım sürecini hızlandırmayı hem de süreci kolaylaştırmayı hedeflemiştir. Herkese eşit fırsat hakkı tanınması gerektiğini savunan ve bunu ilke edinen Ziraat Katılım, geleceğin yöneticilerini de yine insan kaynakları yatırımıyla değerlendirmeyi planlamaktadır. Bunu gerçekleştirmek için Yönetici Değerlendirme Programı'nı uygulamaya sokmuştur.

Sabahattin Zaim Üniversitesi ile iş birliğine giden Ziraat Katılım, unvan olarak yükselmek isteyenler için yükselme sınavını uçtan uca profesyonel bir şekilde gerçekleştirerek başarı elde edenlerin yükselmesini sağlamıştır. 80 adet yeni, genç ve dinamik personeli bankacılık sistemine kazandırmak amacı ile Anadolu Üniversitesi'nin de yardımlarıyla ülke genelinde iki farklı ilde bu alanla ilgili sınav gerçekleştirmiştir. Başarı olan 80 adet adayın işe alımı ile istihdama ve Katılım Bankacılığına katkı sağlanmıştır.

Acil durum tatbikatları gerçekleştirilerek olabilecek iş sağlığı ve güvenliği riskleri en aza indirgenmeye çalışılmıştır. Bu tatbikat Genel Müdürlük personelin de katılımı ile gerçekleştirilmiştir. İç kaynaklardan yetişen 12 personel şube yöneticiliğine atanmıştır. İnsan kaynaklarının çok değerli olduğunu, bu alana harcanan fonun maliyet değil yatırım olduğunun farkında olan Ziraat Katılım, yeteneklerini elinde tutmaya ve onları gerekli üst mevkilere getirmeyi ilke edinmiştir. 2018 yılı içerisinde açılan şubelere atanan yöneticilerin %75'e yakını iç kaynaklardan sağlanmıştır.

Ziraat Katılım, personellerinin mesleki gelişimlerini ve ihtiyaçlarını yakından takip etmekte bu alanda verebileceği her desteği vermeyi amaç belirlemiştir. Çalışanlarına desteğini sürdürebilmek ve somut adımlar atabilmek için ülkenin birçok önde gelen üniversitesi ile iş birliği içindedir. Çalışanlarının gelişimi için gerekli olan eğitimler kurum içinde ve kurum dışında devam etmektedir. Özellikle İslam Ekonomisi ve Katılım Bankacılığı alanlarında verilen eğitim ve sertifikalar, katılım bankacılığının ne olduğu ve nasıl olması gerektiği konusunda bilgilendirmeler devam etmektedir. Ziraat Katılım, 2018 yılı içerisinde 973 çalışanına 62 farklı eğitimle desteğini sürdürmüştür (Ziraat Katılım, 2019: 27).

2.2.1.5. Vakıf Katılım Bankacılığı

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun 03.03.2015 tarih ve 29284 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan, 27.02.2015 tarihli 6205 sayılı kuruluş izni ile 25.06.2015 tarihinde anonim bir şirket olarak kurulmuştur. 17.02.2016 tarihinde Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumundan faaliyet izni alınmıştır. Sermayesinin tamamı Vakıflar Genel Müdürlüğü, Bayezid Han-ı Sani (II. Bayezid) Vakfı, Mahmut Han-ı Evvel Bin Mustafa Han (I. Mahmut) Vakfı, Mahmut Han-ı Sani Bin Abdulhamit Han-Evvel (II. Mahmut) Vakfı ve Murat Paşa Bin Abdusselam (Murat Paşa) Vakfı'na aittir. Ödenmiş sermayesi 1.020.000.000. TL'dir.

Katılım bankacılığı sektöründe önde gelenlerden olan Vakıf Katılım, uzun yıllardır kültürümüzde yer edinen, onu yansıtan ve bugün kurucusu Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yaşatılmaya devam edilen “*Vakıf Kültürü*”nün değerli kurumların biri olarak hayatını devam ettirmektedir. Yüzyıllardır sosyal yaşamın adil bir hale gelmesini destekleyen Vakıf Kültürü ile faizsiz bankacılık sistemini birleştiren Vakıf Katılım, bu konuda görev bildiği misyonuyla sadece paydaşları için değil tüm topluma faydalı olabilmek için çalışmalarını devam ettirmektedir (Vakıf Katılım, 2018: 11).

2.2.1.5.1. 2018 Yılında Gerçekleştirilen Faaliyetler

2018 yılında katılım bankacılığına yeni bir soluk getiren, dinamizmi ve farklı kurum kültürüyle öne çıkan Vakıf Katılım, İyi bir büyüme ivmesi yakalayarak güçlenmeye başlamıştır. Vakıf Katılım, 2018 yılının sonu itibariyle 20,96 milyar TL aktif büyüklüğe ulaşmış ve 1,5 milyar TL özkaynak değerine ulaşmıştır. 2018 yılını 325,4 milyon TL net

kar ile kapatarak başarılı performansını tescillemiştir. Vakıf Katılım, aynı içinde 15.2 milyarlık fona ulaşmış ve fon kullanımında 19.1 milyar TL'lik tutara ulaşarak reel sektöre ve ülke ekonomisine katkı sağlamıştır (Vakıf Katılım, 2018: 12).

Vakıf Katılım, strateji belirleme ve harekete geçme hızı ile 2018 yılının ikinci yarısında makroekonomik görünüme ve sektör gelişmelerine ayak uydurmuş, kredi planlamaları ve politikalarını dikkatle analiz ederek gerekli uygulamaları devreye sokmuştur. Portföyünde yaklaşık olarak 4 bin aktif müşteri katılımına ulaşan banka, 2018 yılı hedeflerinin üzerinde bir gerçekleşme ile yılı kapatmıştır. Vakıf Katılım, elde ettiği fonlarda %50 ve kullandığı fonlarda %40 artış elde ederek piyasa standartlarının üstünde bir büyüme göstermiştir.

Piyasa bankacılığında, farklı sektörlerde bulunan müşterilere sağlanan fon desteği ile birlikte, dış ticaret, leasing, nakit yönetimi, hazine, sigorta ve yatırım ürünleri gibi büyük çeşitlilik bulunduran bir hizmet sunmaktadır. Vakıf Katılım, KOSGEB, Eximbank ve KGF ile iş birlikleri gerçekleştirerek müşterilerine yine piyasanın ortalamasının üzerinde katkı sağlamıştır.

Gerekli yenilik ve inovasyonu gerçekleştiren Vakıf Katılım, dijitalleşme konusunda aldığı kararlarla da adın söz ettirmeye devam etmektedir. Ülkemizde 42 farklı ilde 91 şube ile hizmet veren Vakıf Katılım, bu sayılara ek olarak aynı yıl içinde 28 yeni şube açılımı daha gerçekleştirmiştir. Daha çok müşteriye hizmet sunabilmek adına çalışmaları devam etmektedir.

İhracata ve ülke ekonomisine katkı vermeye devam eden, katma değeri yüksek teknolojik ürünler üretmeye çalışan, savunma sanayinde ve havacılık sektöründe çalışmalarına devam eden firmalara ve onların bu projelerine önem veren ve finansal destek sağlayan Vakıf Katılım'dır. Türkiye'nin geleceği bakımından önemli bir yere sahip olan enerji, altyapı, eğitim ve sağlık alanlarında da Vakıf Katılım destek vermeye devam etmektedir. Aktif kalitesinin yüksekliği, piyasaya oranla daha düşük risk barındırması ve müşteri yoğunluğunu arttırmaya devam eden Vakıf Katılım, bir önceki yıla kıyasla ticari müşteri sayısını %140 oranında arttırmıştır.

Her fırsatta desteğini ortaya koyan Vakıf Katılım Banka'sı, sektörel risk analizini en iyi şekilde yapmaya çalışarak, sanayicinin ve zanaatkârların yanında olmaya devam

etmiştir. Yüksek başarı kalitesi ve sürekli artan müşteri kitlesine karşılık, 2018 yılını takip oranı olarak %1,80 gibi piyasaya oranla oldukça düşük bir seviyede bitirmiştir.

Vakıf Katılım, aynı yıl içinde ürün ve hizmet yelpazesini genişletmek için Pazarlama İş Ailesi çatısı altında bazı yapısal değişikliklere gitmiştir. Hem ürüne hem de müşteriye odaklanma yaklaşımı benimsenmiştir. Vakıf Katılım Ürün Yönetimi ve Analitiği Servisi kurularak, yenilikçilik, maksimum müşteri deneyimi ve memnuniyeti hedeflerinde kararlılığı pekiştirilmiştir.

Bunların yanında, Ankara Kurumsal Şube'yi faaliyete geçirerek; *“yerel yönetimler, bağlı kuruluşları ve bunların iktisadi teşekkülleri, kamu iktisadi teşebbüsleri ve bunların müesseseleri ile bağlı ortaklıklarından oluşan kitleye desteğini ve hizmet kalitesini arttırmayı amaçlanmış, bu bağlamda 100’ü aşkın projeye finansman desteği sağlamıştır.”* Vakıf Katılım, bu yeni yapısıyla müşterilerini daha iyi anlayan, taleplere hızlı çözümler sunan ve ürün-hizmet kalitesinde piyasada ön saflarda olmayı amaçlamıştır.

Teknolojinin değişim yönü, üretim ve tüketim süreçlerini dijitalleştirmeye doğru yol almaktadır. Hayatın her alanında önem arz eden teknolojinin dijital alandaki bu gelişimi aynı zamanda bankacılık sistemi için de çok büyük bir öneme sahiptir. Vakıf Katılım da dijitalleşme ve teknolojiye ayak uydurma konusunda birçok yeniliği himayesinde bulundurmaktadır. Bu bağlamda; sanal Point of Sales Terminal(POS), karekod sistemi, fatura, vergi, Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) ödemeleri gibi alanlarda müşterilerine çok kısa süreler içinde mobilden ya da internet bankacılığı yoluyla yapma fırsatı sunmaktadır. Döviz alım-satım işlemlerinde büyük zaman tasarrufu sağlayan, maliyet düşüren ve kolaylık kazandıran bu dijital sistemler, yine Vakıf Katılım Bankacılığının müşterilerine sunduğu ürün ve hizmetlerin sadece bir kısmını oluşturmaktadır.

2018 yılından itibaren kullanıma açtığı iş günleri içinde 24 saat işlem yapma şansı sunan VKFX döviz alım-satım platformu müşterilerine büyük bir ayrıcalık tanımaktadır. Sadece 2018 yılı içerisinde 2,1 milyar USD işlem hacmi gerçekleşmiştir. Yine aynı yıl içinde devreye soktuğu Doğrudan Tahsilât ve Borçlanma Sistemi ciddi miktarda işlem hacmi gerçekleştirmiştir. Sürekli gelişen ve değişen teknoloji ve bankacılık sisteminde Vakıf Katılım da çalışmalarını 2019 yılı ve sonrasında sürdürecektir. Ülke ekonomisine, Katılım Bankacılığına, üreten ve geliştiren projelere olan finansal ve manevi desteğini

sürdürmeyi planlayan banka, 2019 yılı içerisinde yapılanmaya giderek gelişim ve büyümesi devam ettirmeyi planlamaktadır.

‘Referans Kurumu Olma’ vizyonun sürdürmeyi hedefleyen banka, müşteri ve ürün odaklı hizmet anlayışını, kuruma ya da kişiye özel çözüm yaklaşımını devam ettirmeyi planlamaktadır. 2018 yılının Ağustos ve Eylül aylarında döviz kurlarında yaşanan dalgalanmalardan dolayı ekonomide durgunluk yaşanmıştır. Ekim ayından itibaren kurların gösterdiği düşüş eğilimi, ekonomiyi tekrar hareketlendirmeye başlamıştır. Tüm yaşanan bu ekonomik durgunluk etmenlerine rağmen Vakıf Katılım, etkin süreç yaklaşımı sürdürerek 2018 yılını kredi tahsis açısından verimli olarak tamamlamıştır. Bu bağlamda

- ❖ Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, ipotek terkin taleplerinin dijital ortamda toplanmasını sağlayan uygulamayı hayata geçirmiştir.
- ❖ Ekspertiz işlemlerinde değerlendirme firmaları ve Bankalar arasındaki standartların sağlanması için uluslararası değerlendirme standartlarına uygun olarak teknik şartname hazırlanmıştır.
- ❖ BOA üzerinden Katılım Bankacılığı Uyum, Uygulama ve Geliştirme Servisi aracılığı ile fon kullanımı ve teminat mektupları, gerekli görüldüğünde değerlendirilmesi için işleme alınmıştır.
- ❖ Hazine’nin yaptığı yatırım teşvikleri için aracı olunmuş ve yatırımcıya desteğin kolayca ulaşabilmesi için gerekli uygulama ve altyapı zemini oluşturulmuştur.
- ❖ Yapılacak olan işlemler için ihtiyaç duyulan teminat işlemleri veya fon kullanım projeleri için işlem bazlı kontrol formları hazırlanmış ve her işlem için ayrı ayrı bu kontroller sağlanmıştır. Bu şekilde şube işlemlerinde olabilecek hata payları minimuma indirilmiştir.

Vakıf Katılım, kredi operasyonları ve teminatlar için 2019 yılında, fon kullanımı ve teminatlar için iyileştirmeler yapmayı, sözleşmeleri Quick Response (QR) kodlu ve güvenli sisteme geçirmeyi, müşterileri ile hizmet seviyesi anlaşmaları yapmayı düşünmektedir (Vakıf Katılım, 2018: 16).

Perakende Bankacılık Sitemi; Vakıf Katılım, 2018 yılında Perakende Bankacılık sektöründe oluşan aktif fon hacmini arttırmayı, yılın son çeyreğinde de müşterilerin ürün aktifliklerini arttırmayı planlayan stratejiler geliştirmektedir. Bu sektörde bireysel ve mikro işletmeler için çözüm odaklı ve uzun süreli çalışmaların yapılması amaçlanmaktadır. Vakıf Katılım, tabana yaygın fon ve risk yapısını geliştirmeyi öngörmekle birlikte; bu anlamda şube ağını büyüterek daha büyük kitlelere ulaşmayı hedeflemektedir. Aynı yıl içinde bu stratejiler doğrultusunda perakende segmenti kitlesi genişletilmiştir.

Şube ağının genişlemesi ve dağıtım kanallarının derinleşmesinin yanı sıra, fon kullandırma işlemlerinde daha çok küçük hacimli ve sayısı fazla olan müşterilere ulaşarak müşteri dağılımı konusunda başarılı sonuçlar elde etmiştir. Sektördeki dalgalanma ve durgunluğa rağmen toplanan ve kullandırılan finans kaynaklarındaki hacim büyümesi ile istenilen hedeflere ulaşılmıştır. Perakende Bankacılık alanında 2017 yılına oranla toplanan fonlarda %50’lik bir artış gözlenmiştir. 2018 yılı içinde, 110 bin bireysel müşteride 3 milyar TL, 15 bin mikro müşteri de ise 1,1 milyar TL’lik elde edilen fon büyüklüğüne ulaşılmıştır. Altın günleri uygulamasına başlayan Vakıf Katılım, Elektronik Fon Transferi (EFT) sistemine entegre olan ilk banka unvanını elde etmiştir.

2018 yılında Altın Günler ile 220 kg altın toplanmıştır. Altın cinsi hesaplarında fon büyüklüğü 500 milyon TL’si cari hesaplar içinde olmakla birlikte toplamda 750 milyon TL’ye ulaşmıştır. Yine aynı yıl içerisinde Çeyiz ve Konut Tasarrufu hesaplarında büyük gelişmeler kaydedilmiştir. Yıl içinde 2.600 müşteriye 500 milyon konut fonu kullandırılmıştır. Kullandırılan fonların 312 milyon TL’lik kısmı, %0,98 kâr payı ile kampanya olarak müşterilere sunulmuştur. Gelişim için hacimsel büyümenin sürekli ve önemli destekçisi olan Konut Tasarruf Fonuna büyük önem verilmektedir.51 kurumun ödeme ve tahsilât işlemlerine aracılık eden Vakıf Katılım, 2018 yılında bu sayıyı 75’e yükseltmiştir. Aynı zamanda, faturaların toplam tahsilât adedi, bir önceki yıla göre %400 artışla 169.682’ye yükselmiştir. Vakıf Katılım, 2018 yılında üniversite sistemleri ile entegrasyon sağlayarak, taksit ödemelerinin ödemesine aracılık etmiştir.

2018 yılında bir önceki yılın iki katından fazlasına ulaşan debit kart sayısı 58 bin adede ulaşmıştır. Türkiye'nin Ödeme Yöntemi (TROY) debit kartı da bu süreç içinde yerli kart olarak yerini almıştır. 2018 yılı içerisinde hesap açan her müşterisine debit kart sahibi yapma amacıyla yola çıkan banka, büyük oranda istediğine ulaşmıştır. Kartların her

anlamda daha kullanışlı hale gelmesi ve taleplere cevap verebilmesi için çalışmalar devam etmektedir. Vakıf Katılım'ın kredi kartları konusundaki 2019 yılı amacı, kartları çok çabuk ulaşılabilir bir hale getirmektir. Bu proje kapsamında, şube içinde anında kart basma ve teslim etme çalışmaları kısa süre içinde hayata geçirilmesi planlanmaktadır.

2018 yılı içerisinde testleri başarı ile tamamlanan Sanal POS çalışmalarının 2019 yılının başlarında kullanıma girmesi planlanmaktadır. 2019 yılı için en önemli projelerden olan Yazarkasa POS için şimdiden gerekli çalışmalar başlatılmıştır. POS, perakende sektöründe çok önem arz etmektedir. Katılım Bankasının amacı bu önemli alanda banka olarak aracılık etmek ve müşteri kitlesini genişletmektir. Dijital alanlarda gelişme gösteren Perakende Bankacılık sektörü kendisine olan ilgiyi de hızla arttırmaktadır.

Vakıf Katılım, özellikle ücretsiz olarak sunduğu internet ve mobil bankacılık alanlardaki hizmetlerinden dolayı perakende müşteri sayısını 32 bine ulaştırmıştır. Bünyesinde barındırdığı müşterilerinin sadakatini arttırmak ve içinde bulunduğu sektörde daha doyurucu hizmet sunmak için, projeleri ve kampanyaları ile bankacılık piyasasında aktif şekilde rol almaya devam edecektir. Diğer yandan dijital uygulamalarını kullanan müşterilerini arttırmayı amaç olarak belirlemiştir. 2018 yılındaki büyüme ve gelişme başarısını tekrar etme ve çalışanlarının mutlu ve verimli olmasını sağlamayı hedeflemektedir. Bu alanda insan kaynakları alanında fark yaratarak amacına ulaşmayı öngörmektedir.

KOBİ ve bireysel kredi tahsilât süreçlerinde, 2018 yılında yaşanan piyasa gelişmelerinde en hassas şekilde değerlendirmelerini yapmıştır. Aktif kalitesini en üst seviyede tutmak için azami özen gösterilmiştir. Dosya analiz konularında iyileştirmeler yapılmış, şube memnuniyeti artırılmıştır. 2018 yılı içerisinde bahsi geçen süre 11 gün olarak gerçekleşmiştir. Kredi yönetiminde 2018 yılı başarı bir şekilde geride bırakılmıştır.

Bankacılık ve Ödeme Sistemleri; Vakıf Katılım, müşteri memnuniyetini sağlamada önemli rol oynayan uygulamaları, temel bankacılık ürün ve hizmet alanlarında, kalite ve hız prensibinden ödün vermeden, güvenli ve düşük maliyetli aynı zamanda müşteri hedeflerini gözeterek hayata geçirmektedir. Bu bağlamda 2018 yılında:

- ❖ Temassız ödeme yöntemini (VKart) müşterilerine sunmuştur.
- ❖ 3D güvenlik yöntemi ile internetten güvenli alışveriş yapılmasını sağlamıştır.

- ❖ Posta ve Telgraf Teşkilatı (PTT) ile anlaşma sağlanarak kredi kartlarının borçlarının ödenmesi konusunda yeni bir seçenek eklemiştir.
- ❖ Kredi kartı sözleşmelerine karekod ekleyerek kolaylık sağlamıştır.
- ❖ Kamu Ortak ATM projesi ile tüm ortak ATM'ler üzerinden ücretsiz işlem yapılabilmesi sağlanmıştır.
- ❖ Yerli olan TROY banka kartı kullanıma sunulmuştur.
- ❖ Sanal POS kullanıma açılmıştır.
- ❖ 16 kurum ile birlikte bağış entegrasyon oluşturularak bağış kurumu sayısı 36'ya çıkartılmıştır (Vakıf Katılım, 2018: 20).

2.2.1.5.2. Vakıf Bank 2019 Yılı Planları

Bir katılım bankası olan Vakıf Bank 2019 yılı planlarını aşağıda ki verilenler gibi belirlemiştir.

- ❖ Karekod sistemine geçerek sözleşme ve formlarda kullanıma sunulması
- ❖ Bankaya özel olarak üretilmiş filigranlı çek ürününe geçilmesi,
- ❖ Şubelerde anında kart basımı ve teslimi
- ❖ Kredi kartlarının anında şubeden basılması,
- ❖ Ticari kart uygulamasının hizmete sunulması planlanmaktadır.

2.2.1.5.3. Vakıf Bank Hazine Birimi

Hazine biriminin amacı, kendi piyasasında oluşabilecek riskleri analiz ederek bu riskleri en aza indirebilmek ve gerekli tedbirleri zamanında almaktır. Piyasalarda kur riskini gözlemleyebilmeleri için müşterilere koçluk yardımı sağlanmıştır. 2018 yılında, fon kullandırılmasında kesinti yapılmamış, kısa vadeli ve ara ödemeli fon kullandırma taleplerine öncelik verilmiştir.

Borsa içinde ve dışında toplam 3.7 ABD doları miktarında değerli maden işlemi gerçekleştiren Vakıf Katılım, kıymetli maden işlemlerinde Borsa İstanbul'da piyasa yapıcı ilk kamu bankası unvanını elde etmiştir. Bu işlemler dâhilinde 10,5 milyon TL kar elde etmiştir.

İşlem hacmi yüksek işlem platformunu kullanıcı sayısı giderek artış göstermiştir. Bu platform kullanılarak yapılan işlem hacmi sadece 2018’de 2,1 milyar ABD dolarını geçmiştir. Bankanın topladığı fon tutarı 15 milyar TL civarındadır. Oluşan bu fonların %80’ini kar-zarar, geri kalanını cari katılım hesabı oluşturmaktadır. Bu fonlardaki pay oranları konusunda kamu, ticari ve bireysel segmentler en yüksek oranlara sahip olmuştur.

Hazine ve sermaye sektöründe paydaşlarına kusur hizmet sunma ilkesine sahip olan Vakıf Katılım, bunu gerçekleştirebilmek amacıyla 2018 yılında birçok çalışmaya imza atmıştır.

- Değerli madenlerin transfer edildiği sistem olan Avrupa Tek Senedi’nin (ATS) kuruluşunda pay sahibi olmuş, bu sistemi kendine entegre eden ilk banka unvanının da sahibi olmuştur.
- Genel müdürlük bünyesinde ana kasa kurulmasını sağlamıştır.
- Nakit yönetim sistemi kurulmuştur.
- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCBM) nakit çekme-yatırma işlemleri başlatılmıştır.
- BOA sistemi kullanılarak hesap açma imkânı tanınmıştır.
- BOA sistemi üzerinden fon alım-satım işlemleri başlatılmıştır.
- Kıymetli madenlerin ihraç edilebilmesi sağlanmıştır.
- Merkezi Kayıt Kuruluşu (MKK) ile BOA arasında sistem entegrasyonu sağlanmıştır.
- Borsa İstanbul BİSTECH geçişi tanımlanmıştır.
- Elektronik Vergi Dairesi Otomasyonu (EVEDO) raporlamalarına başlamıştır.

Vakıf Katılım hazine ve sermaye piyasaları için 2019 yılı hedefleri:

- Altın Bankacılığı işlemlerinin kurulmasını,
- EVEDO raporları ile BOA sisteminin entegrasyonun sağlanmasını,
- Mobil ve İnternet bankacılığı ile fon alım satımına başlanmasını,
- ATS’nin mobil ve internet şubesinden yapılabilmesinin sağlanmasını,
- Hazineye giren ve çıkan ödemelerinin canlı izlenmeleri için ekranlar oluşturulmasını, öngörmektedir (Vakıf Katılım, 2018: 23).

Uluslararası Bankacılık faaliyetlerini geliştiren Vakıf Katılım, bu sayede müşteri ağını da genişletmiştir. 2018 yılı boyunca gerçekleştirilen yurt dışı muhabir ziyaretleri ile iş birlikleri kurulmuş ve dünya çapında daha popüler olma yolunda önemli adımlar atılmıştır. 2019 yılında da yine ziyaret ve tanıtımlarla uluslararası bilinirlik seviyesin arttırılması planlanmaktadır.

Reel sektör ve önemli projelere katkı vermeye devam eden banka, ilk Murabaha Sendikasyon işlemini başarı ile gerçekleştirmiştir. Aynı zamanda yurt dışı kaynaklı uzun vadeli döviz fonlarının da artmasını sağlamıştır. Katılım Bankasının hedefi, Sendikasyonu 2019 yılı içerisinde %100 oranında yeniden yapılandırmaktır. Uzun ve orta vadeli fonları çeşitlendirmeyi isteyen banka, ikili işlemlerle elde ettiği döviz fonunu da arttırmayı amaçlamaktadır.

Vakıf Katılım'ın %100 iştirakleri Katılım Varlık Kiralama A.Ş. (Katılım VKŞ) ve Vakıf Varlık Kiralama A.Ş. (Vakıf VKŞ), kira sertifikası ihraçları için kurulmuş farklı iki varlık kiralama şirkettir. Vakıf VKŞ, Banka'nın fon kullanıcısı olarak yer aldığı çalışmalarda görev almaktadır. Katılım Varlık Kiralama Şirketi(VKŞ) ise kurumsal müşterilerin kaynak kuruluşu/fon kullanıcısı olduğu işlemlerde rol almaktadır.

2018 yılı içerisinde yurt içi kira sertifikası sektöründe Vakıf VKŞ'nin yaptığı aracılıkla toplam değeri 4,4 milyar TL civarında 24 adet kira sertifikası ihracı yapılmıştır. 2017 yılında 450 milyon TL kira sertifikası satış rekorunu elinde bulunduran banka, 6 Mart 2018'de bu rakamı 500 milyon TL'ye çıkararak rekoru geliştirmiştir. Bankanın 2018 yılsonu itibari ile elinde bulundurduğu kira sertifikalarının değeri 1,6 milyar TL'dir. Katılım VKŞ, 2018 yılında toplam değeri 702,8 milyon TL olan ihraç gerçekleştirmiştir.

Ayrıca 5 milyar TL'lik ihraç tavanına kolayca ulaşan Vakıf VKŞ, 2019 yılının başında bu tavan rakamının 8 milyara çıkarması için Sermaye Piyasası Kurulu'na (SPK) başvuru yapmıştır. Banka, 2019 yılında yatırımcılara ya da halka arz etmeyi planladığı kira sertifikaları ile piyasada bu konuda 'referans kurum' olma vizyonunu gerçekleştirmeye devam edecektir. Aynı zamanda ilk özel piyasa yurt dışı kira sertifikası ihracını gerçekleştirebilmek ve tavan rakamı 250 ABD doları olarak belirlemek için 2019 yılının ilk aylarında SPK'dan gerekli izinler alınmıştır. Banka, bu alandaki çalışmalarını önümüzdeki yıllarda da gerçekleştirmeyi planlamaktadır (Vakıf Katılım, 2019).

2.3. Kamu Katılım Bankalarının Bankacılık Sektörüne Etkileri

Kamudaki katılım bankaları, ikame ve tamamlayıcılık başlıkları altında mevcut bankacılık sistemine etkileri bir araya getirebilir.

2.3.1. İkame Etkisi

Yeni katılım bankaları, ikame etkisiyle fon toplama ve kullandırmada ve diğer bankacılık işlemlerinde mevcut katılım bankaları ve konvansiyonel bankalardan farklı çalışma alanlarına sahiptirler.

2.3.1.1. İkame Etkisini Ortaya Çıkaracak Kanallar

Devletin, bankacılık sektörüne bir canlılık kazandırma gayretleri ve bu piyasada rekabet avantajını sağlama girişimleri katılım bankalarının kurulmasını özendirmiştir. Bankaları arası müşteri kaybı açısından bakıldığında bu katılım bankalarının daha avantajlı konumda oldukları söylenebilir. Bu doğrultuda ikame etkisini ortaya çıkaracak kanallar aşağıda sırasıyla verilmiştir.

- Devlete güven,
- Şube sayısı (sayı ve yaygınlık),
- Yeni bankaları tercih etmesi için mevcut vasıflı personel,

Kamu bankalarının katılım bankası şubelerini genişletmesiyle 12 bine yakın banka sayısının bulunduğu sektörün %8'i yani yaklaşık bin civarı katılım bankası şubesi olmaktadır. Aynı zamanda şube sayılarında son dönemlerde artışın olduğu görülmektedir (Savaşan ve Özdemir, 2015: 31).

Tablo 5: Konvansiyonel Özel Bankalar Şube Dağılımı

İL	AKBANK		ANADOLU		DENİZBANK		FINANS BANK		İŞ BANKASI	
Yüzde	%	Bir. %	%	Bir. %	%	Bir. %	%	Bir. %	%	Bir. %
Adana	2,9	2,9	2,8	2,8	2,1	2,1	2,6	2,6	2,4	2,4
Ankara	8,8	11,7	4,6	7,4	7,8	9,9	9,9	12,5	9,9	12,3
Antalya	4,0	15,6	2,8	10,2	5,3	15,2	4,7	17,2	3,7	16,0
Bursa	3,8	19,4	1,9	12,0	3,5	18,7	4,1	21,3	3,4	19,4
İstanbul	31,8	51,2	44,4	56,5	31,5	50,2	35,3	56,6	26,6	46,0
İzmir	7,8	59,0	11,1	67,6	7,1	57,3	7,9	64,5	8,1	54,1
Kayseri	1,4	60,4	0,9	68,5	1,4	58,7	1,7	66,2	1,6	55,6
Kocaeli	2,6	63,0	2,8	71,3	2,2	61,0	2,3	68,5	2,2	57,8
Konya	1,8	64,8	0,9	72,2	2,0	62,9	1,8	70,3	2,4	60,2
Diğer	35,2	100,0	27,8	100,0	37,1	100,0	29,7	100,0	39,8	100,0
Toplam	100,0		100,0		100,0		100,0		100,0	
Toplam	978		108		715		657		1337	
Şube										
Sayısı										

Kaynak: (Savaşan ve Özdemir, 2015: 31).

Tabloda özel bankalarda görülen bankaların şubelerinin dağılımına bakıldığında İstanbul'un ağırlığı yüzde 25-45 arasında değişiyor olduğu görülmektedir. 100 şubesi bulunan Anadolu Bank şubelerinin %44'ü (48 adet) İstanbul'dayken 978 şubesi olan Akbank gibi bir bankada oran %32'lere (311 adet) ve 300'den fazla şubesi olan İş Bankası gibi bin bankanın oranının %27'lere kadar (355 adet) gerilediği görülmektedir. Bunlarla birlikte küçük bankaların şubelerinin büyük şehirlerde toplamış olduğu görülmektedir. Şube sayısı artıkcı bankaların beklendiği gibi Türkiye'ye yayılmış olduğu anlaşılmaktadır (Savaşan ve Özdemir, 2015: 33).

Tablo 6: Kamu Bankaları ve Katılım Bankalarının Şube Dağılımı

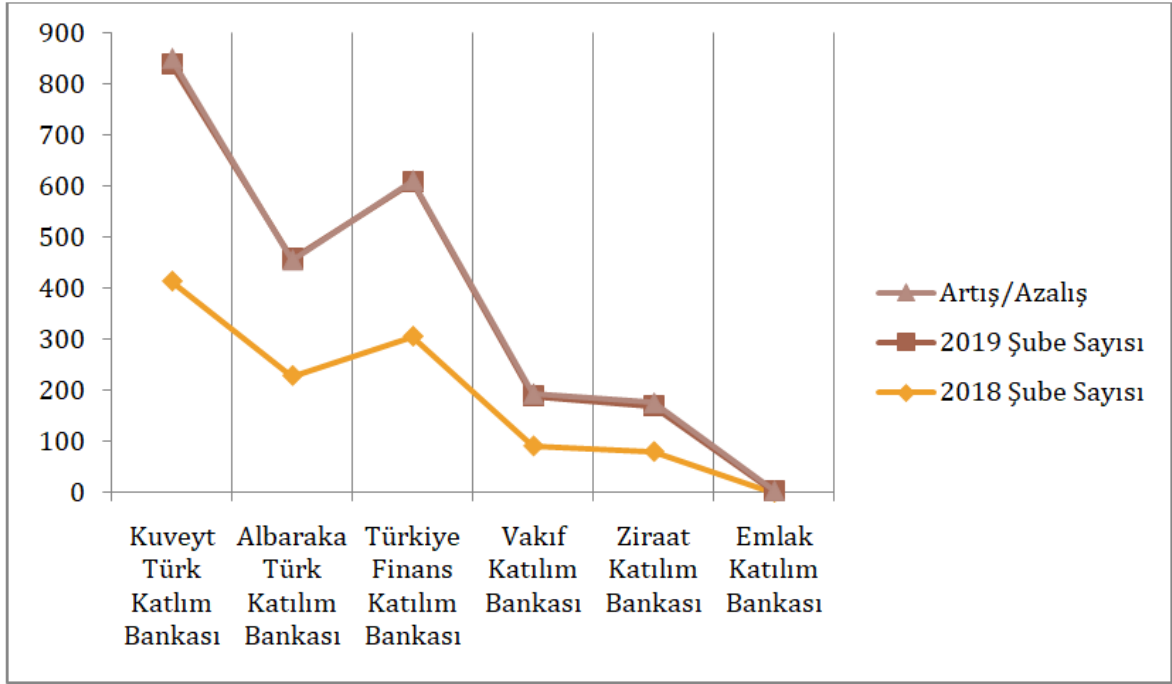
Şube	ZİRAA T		HAL K		VAKIFBAN K		ALBARAK A TÜRK		KUVEYTTUR K		TÜRKİY E FİNANS	
İl	%	Bir. %	%	Bir. %	%	Bir. %	%	Bir. %	%	Bir. %	%	Bir. %
Adana	2,2	2,2	1,8	1,8	2,1	2,1	2,5	2,5	1,6	1,6	2,7	2,7
Ankara	9,1	11,4	10,1	11,9	13,3	15,4	8,9	11,3	7,7	9,3	7,8	10,6
Antalya	2,8	14,2	3,3	15,3	3,3	18,7	2,0	13,3	3,2	12,5	2,0	12,6
Bursa	2,6	16,8	3,9	19,2	3,5	22,1	3,0	16,3	4,8	17,4	4,1	16,7
İstanbul	15,3	32,1	19,9	39,1	26,3	48,4	40,9	57,1	40,5	57,9	39,9	56,7
İzmir	5,7	37,7	6,7	45,8	8,2	56,6	3,4	60,6	4,5	62,4	4,1	60,8
Kayseri	1,6	39,3	1,2	47,0	1,6	58,2	2,0	62,6	1,9	64,3	2,4	63,1
Kocaeli	1,7	41,0	2,2	49,2	2,2	60,4	2,5	65,0	3,5	67,8	2,0	65,2
Konya	2,6	43,6	2,3	51,6	2,6	63,0	4,4	69,5	3,2	71,1	2,7	67,9
Diğer	56,4	100,0	48,4	100,0	37,0	100,0	30,5	100,0	28,9	100,0	32,1	100,0
Toplam	100		100		100		100		100		100	
SAYI	1696		898		890		203		311		293	

Kaynak: (Savaşan ve Özdemir, 2015: 34).

Denizbank-Akbank arasında şube sayısı bakımından yer alan Halkbank ve Vakıfbank, İstanbul'da ağırlıkça daha düşük olduğu sırasıyla %20 ve %26 oranında olduğu görülmektedir. Ziraat Bankası'nın İstanbul'daki ağırlığı %15'dir ve şube olarak 300 adet İş Bankasından daha fazladır. Katılım bankaları şube sayısı bakımından sırasıyla Türkiye Finansmanı, Kuveyt Türk ve Albaraka Türk Bankalarıdır (Savaşan ve Özdemir, 2015: 34).

Şubelerin sayılarına bakıldığında katılım bankalarının dağılımı bakımından konvansiyonel bankalarla ayrışmasının olmadığı; ayrışmanın özel bankalar ile kamu bankaları arasında olduğu sonucuna ulaşılabılır. Bu durumun bir sonucu olarak, kamu katılım bankalarının şube sayısındaki artışın ileride bu bankaları diğer bankalara karşı rakip bir duruma getireceği, böylece bankacılık sektöründe piyasa şartları içinde uygun bir

rekabet ortamının doğmasını sağlayacağı düşünülmektedir (Savaşan ve Özdemir, 2015: 35).

Şekil 3: Katılım Bankaları Şube Sayılarındaki Artış/Azalış (2018-2019)

Şekil 3'te katılım bankalarının 2018 ila 2019 yıllarında şube sayısında artış/azalış sayıları verilmiştir. Bir katılım bankası dışında tüm katılım bankalarının şube sayısının da artış gösterdiği görülmektedir.

2.4. Katılım Bankacılığının Geleceği

Çağın, yeni nesil bireylerin ve kurumların ihtiyacı olan yalın ve hızlı bankacılık hizmetini, uzun vadede ilişkileri güçlendirecek stratejik planlamaları, müşteriye ve ekonomiye katkı sağlayan teknolojik gelişmeleri dikkate alması durumunda Katılım Bankacılığı, önümüzdeki yıllarda da avantajı elinde bulundurmaya devam edecektir. Bunların gerçekleşmesi için güçlü ve teknolojik altyapıya, müşterilerini anlayan insan kaynaklarına ve ileriye iyi analiz eden yöneticilere ihtiyaç duyulmaktadır. Katılım Bankacılığının dikkat etmesi gereken bir diğer husus ise kendi müşterilerinin yaklaşık %33'ünün aynı zamanda geleneksel bankaların da müşterisi olması gerçeğidir. Bu bağlamda klasik banka müşterilerinin hala geleneksel bankaları tercih etmelerinin ardında, geleneksel bankacılığın çok güçlü olduğu aynı zamanda bu müşterilerin kendilerini tercih

edebilecek potansiyel paydaşlar olduğunun bilincine sahip olunması gerektiği de çok büyük bir önem taşımaktadır.

Katılım Bankalarının bir diğer hedefi ise geleneksel bankalara güvenmeyen ya da çalışma modellerini uygun bulmayan kitleye ulaşarak onları bünyesi altında toplamaktır. Bunun için şube sayılarının ve dağılımının yeniden yapılanması gerekmektedir. Bu alandaki hayata geçen çalışmalarının önümüzdeki yıllarda da hızla artması beklenmektedir.

Bugün, katılım bankalarının bulunmadığı birçok şehir mevcuttur. Büyük şehirlerde aynı cadde üzerinde aynı bankanın birden fazla şubesinin olmasını sağlayan rekabet ortamı zamanla Anadolu'ya doğru genişlemektedir. Ülkemizde dört katılım bankasının da bulunduğu 51 il varken hiçbir katılım bankasının bulunmadığı 7 il mevcuttur. Bu rakamın artması beklenmektedir (Deloitte, 2014: 19).

3. KATILIM BANKALARI YAPISI, İŞYEVİŞİ VE MEVDUAT BANKALARDAN FARKLARI

3.1. Mevduat Bankacılığı

Mevduat Bankacılığının tarihi kökenini Osmanlı Devleti'nde görülen Borçlanma Bankacılığına kadar götürmek mümkündür. Mevduat Bankacılığı Türk bankacılık sektörünün gelişimine uygun olarak bir gelişme trendi göstermiştir. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun (BDDK) oluşmasıyla bankacılık sisteminin daha da geliştiği söylenebilir (Akhan, 2010: 24).

3.2. Mevduat Bankacılığı Tanımı ve Genel Bilgiler

Mevduat Bankacılığıyla ilgili temel kavramlar, 5411 sayılı bankacılık kanunu kapsamında, Resmi Gazete'nin 1 Kasım 2005 tarih ve 25983 mükerrer sayısında yer almıştır. Buna göre;

Mevduat: “Yazılı ya da sözlü olarak veya herhangi bir şekilde halka duyurulmak suretiyle ivazsız veya bir ivaz karşılığında, istendiğinde ya da belli bir vadede geri ödenmek üzere kabul edilen parayı”

Banka: Mevduat bankaları ve katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarının tümünü ifade etmektedir.

Mevduat bankası: Bu kanuna göre kendi nam ve hesabına mevduat kabul etmek ve kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubelerini ifade etmektedir (<http://www.bddk.org.tr>).

Mevduat bankaları, kısa vadede mevduat toplayarak üretimi ve ticareti finanse ederler. Ülkemizde kanunen mevduat toplama yetkisine sahip kuruluşların başında mevduat bankaları gelmektedir. Ayrıca makro bazda kaydı para meydana getirmek, Merkez Bankası ile işbirliği gibi önemli ekonomik işlevlere sahiptirler (Takan, 2002: 33).

3.3. Mevduat Bankaları'nın Türk Bankacılık Sistemindeki Yeri

Bankalar, ekonomik büyüme ve kalkınma sürecinde ülke ekonomisine önemli katkılar sunarlar. Bu bağlamda finansal sistemin temel faktörlerinden birini temsil ederler. Bu bankaların ekonominin işleyişi bakımından diğer kurumlarla bir uyum içinde olmaları beklenir (Afşar, 2006: 138).

3.4. Katılım ve Mevduat Banka Ayırımı

Katılım ve mevduat ayırımı daha çok para konusunda ortaya çıkmaktadır. Katılım bankalarının bu konuda hizmet vermeyi ön plana çıkardıkları diğer bankaların ise para ticareti üzerinde yoğunlaştıkları görülür (Tuncay, 2018: 162). Mevduat bankalarında daha çok paranın sirkülasyonu ön planda iken katılım bankalarında malın kendisi öne çıkmaktadır. Mevduat toplayan katılım bankaları topladıkları mevduatla bir tüccar gibi hareket ederek malı peşin alır, müşterilerine vadeli satış işlemini gerçekleştirir (Arabacı, 2007: 60). Görüldüğü gibi diğer bankalardan farklı olarak katılım bankaları krediyi doğrudan müşterilerine vermemektedir. Bunun yerine kredi, ilgili ticari faaliyetin kendisine doğrudan yönlendirilmektedir.

Tablo 7 : Katılım Bankaları ile Mevduat Bankalarının Müşteri-Banka ilişkisi

Müşteri-Banka İlişkisi	Mevduat Bankalarında		Katılım Bankalarında	
	<u>Banka açısından</u>	<u>Müşteri açısından</u>	<u>Banka açısından</u>	<u>Müşteri açısından</u>
Mevduat/Fon Toplama	Borçlu	Alacaklı	Ortak (Girişimci)	Ortak (Sermayedar)
Kredi/Fon Kullandırma	Alacaklı	Borçlu	İş Ortağı (Sermayedar)	İş Ortağı (Girişimci)

Tablodan da görüleceği gibi mevduat bankalarıyla katılım bankaları arasında fon toplama ve kullandırma bakımından farklılıklar bulunmaktadır. Mevduat bankaları fon topladığında bu durum banka açısından borçlu iken fon kullandırmada alacaklı durumda olmaktadır. Oysa katılım bankalarında fon toplamada banka girişimci müşteri ise sermayedar durumdadır. Fon kullandırmada ise durum daha farklıdır. Banka ve müşteri açısından artık iş ortaklığı söz konusudur. Her iki banka türü nitelikleri bakımından da karşılaştırılabilir.

Tablo 8 : Katılım ve Mevduat Bankalarının Nitelikleri Bakımından Karşılaştırılması

NİTELİK	KATILIM BANKALARI	MEVDUAT BANKALARI
Çalışma Yöntemleri	Kar – zarar ortaklığı esastır. Katılım bankalarında ana ilke faizin söz konusu olmamasıdır. Para ticari bir ürün olarak alım-satıma tabi değildir. Katılım bankaları mevduat kabulü ve kredi kullandırmanın dışında, her türlü bankacılık hizmetlerini vermektedirler (Yahşi, 2001: 21). Fakat katılım bankalarında esas olarak fon toplama ve fon kullandırma şeklinde faaliyetler geçerlidir.	Gerek fon toplamada gerekse fon kullanmada faiz esası vardır. Dolayısıyla, klasik bankacılıkta para ticareti söz konusudur. Yaptıkları hizmet yönünden katılım bankaları ile farklılıkları yoktur.
Para'nın fonksiyonları	Bu sistemde para ticari bir ürün gibi alım – satıma tabi değildir. Bu nedenle katılım bankaları kaynak toplarken hesap sahipleri ile K/Z ortaklığı; kaynak kullandırıncı ise; vadeli satış, kiralama, K/Z ortaklığına dayanan işlemler	Bu sistemde para, belirli bir bedel karşılığında alınıp satıldığı için, ticari bir ürün gibi kullanılmaktadır. Bu nedenle paranın üstlendiği fonksiyon, bu sistemde katılım bankalarından farklıdır. Bankalar bankacılık
	yapmaktadır. Katılım bankaları çeşitli bankacılık hizmetleri ile birlikte mal ticareti yapmaktadır.	hizmetlerinin yanı sıra para ticareti de yapmaktadır.
Fon Toplama	- Özel cari hesap ve katılma hesabı adı altında fon sahiplerinden kaynak sağlanmaktadır. Katılım bankalarını klasik bankalardan ayıran hesap türü, kar zarara katılma hesabıdır. Burada kurum ile müşteri arasında bir ortaklık söz konusudur. -Katılım bankaları libor sistemi ile borçlanamazlar. Ancak, yurt dışından katılma hesabı adı altında fon sağlayabilirler.	- Ticari hesap ve mevduat hesabı adı altında önceden belirlenen faiz oranında mudilerden fon sağlanmaktadır. Dolayısıyla, banka ile mudi arasında herhangi bir ortaklık ilişkisi yoktur. Borçlu – alacaklı ilişkisi söz konusudur. - Bankalar ihtiyaç duydukları sıcak para ihtiyacını libor + 2 - 3 ile giderebilirler.
Fon kullandırma	- Nakit kredi kullandırılmamaktadır. Fon; murabaha, mudaraba, icara, müşarake, karz – hasen, mal karşılığı vesaikin alım satımı aracılığı ile nakit değer kullandırılmaktadır. Katılım bankaları topladıkları fonları reel sektöre (üretim – ticaret) plase etmek zorundadırlar. Dolayısıyla, bu sistemde katılım bankaları ile fonu kullananlar arasında ticari bir bağ vardır. Yani, katılım bankaları mal ve ticari amaçla gayrimenkul alım-satım yapabilmektedir. - Fonun kullandırılmasında projenin kârlılığı önemlidir. - Fon kullanımında vade (genellikle) uzundur (Çiller ve Çizakça, 1989:80-81)	- Basılı ve külçe altın dışında herhangi bir emtia ve gayrimenkul alım satımında bulunamazlar. Faiz karşılığında nakit kredi kullandırmaktadırlar. Bankaların topladıkları mevduatların nerede kullanıldığı banka için önemli değildir. Yani, para üretim dışında da kullanılabilir. Örneğin; sabit getirisi olan devlet tahvilinin hazine bonosunun satın alınması, repo gibi. - Kredinin kullandırılmasında müşterinin göstereceği teminatlar önemlidir. - Kısa vadeli fon kullandırmaları mümkündür. - Kredi sınırlaması vardır.
Finansal kiralama	Finansal kiralama yöntemiyle müşterilerine doğrudan kaynak aktarabilirler. Yani, finansal kiralama yapma yetkileri vardır.	-Finansal kiralama yapamazlar. Fakat, finansal kiralama şirketi kurabilirler.

Müşterilerin üstlendikleri risk ve sisteme duyulan güven	Bu sistemde müşteriler kar ve zarara ortak oldukları için riski önceden kabul etmektedirler. Dolayısıyla bu sistemde "güven" esastır. Yani, bu sistemde teminat ve ipotek kadar "ortak olunan projenin sağlamlığı" da önemlidir (Uludağ, 1992: 444).	Kar – zarar ortaklığı olmadığı ya da faiz esasına dayandığı için, risk yoktur. Dolayısıyla, bankacılık sisteminde güven konusu "teminat ve ipotek"le çözümlenmiştir (Uludağ, 1992: 444).
Kullandırılan fonun, müşteriler açısından maliyeti	Fonu kullanan müşterinin belirli bir vade sonunda ödeyeceği tutar bellidir ve sonradan ekonomik konjonktüre göre değişmez.	Bankalar zaman zaman kredi maliyetlerini değişik finansman enstrümanlarına (devlet tahvili, hazine bonusu vb.) endeksleyebilmektedirler. Bu durum kredi maliyetlerinin sonradan değişebilme olasılığını ortaya çıkarmaktadır.
Kullandırılan fonun süresi	Daha çok uzun süreli yatırım amaçlı projeleri finanse etmektedirler.	Daha çok ticari amaçlı kısa süreli kredi kullandırmaktadırlar.
Kültür el açısından	Bugün için gerek dünyada ve gerekse Türkiye'de hakim olan sistem, faiz temeline oturtulmuş olan kapitalist sistemdir. Dolayısıyla, katılım bankaları içinde doğdukları sisteme, kültürel yönden yabancıdırlar ve bu durum katılım bankaları için dezavantajdır. Yani, katılım bankaları, doğu dünyasına daha yakın olan Türk milletinin sahip olduğu kültür değerlerinin bir ürünüdür. Sonuçta katılım bankaları, İslam iktisadının ürünüdür (Özsoy, 1997: 189).	Kapitalist sistem, faiz temeline oturtulan banka sistemini doğurmuştur. Dolayısıyla, bankalar bu sistemin öz evlatları durumundadır. Sonuçta, bankalar kapitalist iktisat sisteminin ürünüdür (Özsoy, 1997: 189).
Reel ekonomiye katkı	Katılım bankalarının dayandığı temel ilke ve klasik bankalardan ayrılan temel fark, kâr ve zarara katılma esasına göre toplanan fonları, faizsiz yöntemlerle ticari ve sınai faaliyetlerde değerlendirme şeklindedir.	Bankalar topladıkları fonların bir kısmını reel ve üretken ekonomiyeye kazandırırken, bir kısmını da reel ekonomi dışında örneğin rant ekonomisinde değerlendirebilmektedirler. Hazine bonusu, devlet tahvili, repo da olduğu gibi.
Toplanan fonların güvencesi	Bankacılık Kanunu'na göre, katılım bankalarında, gerçek kişiler adına özel cari ve kar ve zarara katılma hesaplarında toplanan tasarruflar Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'nun güvencesi altındadır. (Gerçek kişiler adına özel cari ve kar ve zarara katılma hesaplarında toplanan tasarrufların kişi başına, anapara ve kâr payı tutarının 50.000 TL'lik bölümü Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun güvencesi altındadır.)	Toplanan fonlar "Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu" kapsamında. Tutar (50.000 TL) katılım bankalarından farklı değildir. (Bankalar Kanunu'na göre tüm kredi kuruluşları gibi bankalar da, nezdlerindeki tasarruf mevduatını sigortaya tabi kısım üzerinden sigorta ettirmek ve bunun üzerinden prim ödemek zorundadırlar.)
Üstlenilen Risk	Katılım bankalarında toplanan fonların reel ekonomide kullanımı esas olduğu ve katılım bankaları ile fon sahipleri arasında yatırım ortaklığı söz konusu olduğundan, hem katılım bankaları hem de fon sahibi için risk olasılığı her zaman mevcuttur.	Klasik bankacılıkta önceden belli olan faiz oranı ile para toplanmakta ve kredi şeklinde kullandırılmaktadır. Dolayısıyla, klasik bankacılıkta mudi açısından herhangi bir risk yoktur. Burada riski üstlenen sadece bankalardır.

İşlemlerinde kullandıkları finansal enstrüman	- Katılım bankaları klasik bankalar ile karşılaştırıldığında kullandırılan finansal enstrüman açısından dezavantajlıdır. Çünkü, bu kuruluşların çalışma sistemleri bazı enstrümanların kullanımına uygun olmayabilir. Örneğin; tahvil ihracı gibi (Omar ve Haq, 1996;24).	- Bankalar, yeni geliştirilen enstrüman eğer kârlı ise, bu enstrümanı herhangi bir kısıtlamaya gidilmeksizin kullanabilirler. Örneğin; repo, bankalar arası piyasa, hazine bonosu gibi kısa vadeli enstrümanlara bankaların yatırım yapmaları mümkündür.
Makro ekonomiye etkisi	-Kayıt dışı ekonominin mutlak önlenmesi nedeniyle, yapılan her işlem devletin vergi gelirlerini artırmaktadır. -Kullandırılan fon, direkt olarak reel ekonomiye gittiği için, yatırım tutarının artması, istihdam kapasitesinin artması ve bu etkenlere bağlı olarak birçok ekonomik hareketliliğin ortaya çıkması söz konusudur.	Kredi teminat esasına göre verildiği için, işlemlerin ne kadarının kayıt altında olduğu kontrol edilemez. Kullandırılan kredinin ne kadarının yatırım amaçlı ne kadarının tüketim amaçlı kullanıldığı kesin olarak kontrol edilmez.
Dağıtılan GVK'ya karşı durumları	Katılım bankalarının dağıtılan kar payları 193 sayılı GVK'ya (Md.75/12) göre, Menkul Sermaye İradı sayılmakta ve Gelir Vergisine tabi tutulmaktadır.	Mevduat faizleri de 193 sayılı GVK'ya göre, Menkul Sermaye İradı sayılmakta ve Gelir Vergisine tabi tutulmaktadır.
Getiri dağıtımı	Yasal herhangi bir sınırlama yoktur.	Mevduat faizlerinde bazı sınırlamalar vardır.
Tabi oldukları meslek kuruluşu	Sektörde faaliyet gösteren katılım bankalarının sorunlarını ortaya koyma, çözüm yolları üretme, daha etkin ve verimli hizmet verilmesini sağlama gibi görevleri üstlenen (Akyüz, 2002: 39). "Türkiye Katılım Bankaları Birliği"ne üye olma zorunlulukları vardır.	"Türkiye Bankalar Birliği"ne üye olmak zorundadırlar.
Kârlılık faktörleri	Sabit maliyetli fon kullandırılar ve kâr payı dağıtımını elde ettikleri kârlara göre yaptıklarından daha fazla kâr payı verebilirler. Katılım bankaları kullandıkları fonların maliyetlerini geri ödeme sonuna kadar değiştirmediklerinde piyasada diğer bankalarda krediler düşmesine rağmen yüksek kârlar elde edebilirler.	Değişken faiz esasına göre hareket ettiklerinden piyasa faizleri düşerken kredi ve mevduat faizlerini de düşürdüklerinden kârları da azalmaktadır.
Müşteri-Banka ilişkisinde taraflar	Katılım fonu sahibi bir anlamda sermayedar yani ortak, fon kullanan ise bir anlamda borçlu fakat aynı zamanda iş ortağıdır. Çünkü gerçekleşen ve tekrarlanabilen ticari bir faaliyet ve iş ortaklığı söz konusudur.	Mevduat sahibi "alacaklı", kredi kullanan ise daima "borçlu" sıfatındadır.
Kâr veya faizin belirlenmesi	Kâr, elde edildikten sonra ortaya çıkar yani belirlenir ve ihtimale göre değil gerçekleşen kâr paylaşılır.	Faiz, baştan tahmini belirlenir ve ihtimale dayanarak taahhüt edilir.

Kaynak: (Özulucan ve Deran, 2009: 28)

Görülebileceği gibi katılım bankacılığında diğer bankalardan farklı olarak müşterisine doğrudan kredi vermek yerine talep ettiği ya da müşterinin söz konusu kredi ile satın almak istediği malı temin edilmektedir. Bu alım satım işleminde faiz söz konusu değildir. Doğrudan kâr-zarar ortaklığı söz konusudur. Bir bakıma katılım bankalarının yaptığı mal kiralama hizmet tedariki işleminden ibaret bir işlem olarak da ifade edilebilir (Akhan, 2010: 34).

Bilindiği gibi bir faiz işleminden söz edilebilmesi için kazancın daha önceden bilinmesi ve para karşılığında belli oranlarda yine paranın kazanılması gerekir. Oysa katılım bankalarında önceden bilinen bir faiz söz konusu değildir. Banka da zaten böyle bir taahhütte bulunmamaktadır. Aksine anaparanın garantisi dahi söz konusu değildir (Dinç, 2016: 32).

3.4.1. Fon ve Mevduat Toplama

Mevduat bankaları tarafından yapılan mevduat toplama faaliyeti katılım bankaları açısından fon toplama olarak değerlendirilmektedir. Her iki durum da banka nezdindeki müşteri paralarını ifade etmektedir. Katılım bankaları fon toplama faaliyetinde kâr-zarar ortaklık durumunu dikkate alırken, mevduat bankaları mevduat faizi veririler. Burada belirtilmesi gereken bir husus, katılım bankalarının müşterilerine kar payı verirken bu pay konusunda bir garanti vermemeleridir. Katılım bankası müşterisi bir bakıma banka tarafından oluşturulan fon havuzuna dâhil olmaktadır. Nihayetinde katılım sahibi havuzdaki ortak paydan belli oranlarda yararlandırılır. İlave edilmesi gereken bir husu bu faaliyet sonucunda herhangi bir riskin oluşması durumunda katılım sahibinin bu riski de üstlenmesi gerektiğidir (Pehlivan, 2016: 196-197).

Mevduat bankalarında ise belirtilen durumun aksine para yatıran mudilere bu paralarına karşılık daha önceden açıklanan bir mevduat faizi uygulanır. İlgili vade sonunda alacaklar ne kadar faiz alacaklarını önceden bilirler. Mevduat bankalarının müşterilerine ödedikleri mevduat faizi ile aldıkları kredi faizi arasındaki fark bu bankaların gelirini oluşturmaktadır. Görüldüğü gibi bu faaliyette herhangi bir riskten söz edilmemektedir. Risk durumunda müşteriye herhangi bir yansıma olmamaktadır.

Mevduat bankaları ile katılım bankaları için ifade edilebilecek diğer bir husus, mevduat bankalarında ihtimale dayalı bir hareket söz konusu iken katılım bankalarında

mevcut duruma göre hareket ön planda olmaktadır. Yani mevduat bankaları topladıkları mevduattan tahmini bir hesap yaparak mevduatı kullanır ve faiz geliri elde etmeyi amaçlar. Bekledikleri gelirin bir kısmını faiz olarak müşterilerine ödemeyi vaat eder. Ayrıca kredi olarak kullandırttıkları mevduattan kredi sahiplerinin kâr elde edeceklerini ve bu kârdan bir miktar faizi bankasına ödeyeceklerini varsayar. Dolayısıyla krediden beklenenler gerçekleşmese bile ilgili banka beklediği anapara ve faizini almak durumunda kalır (Pehlivan, 2016: 301).

3.4.2. Fon ve Kredi Kullanırma Bakımından

Mevduat ve katılım bankaları fon ve kredi kullanım yönünden farklı yöntem kullanırlar. Bu noktada katılım bankalarının genel itibarıyla başvurduğu yöntem “*Murabaha*” yöntemidir³. Bu yöntem ile banka müşterisinden belli bir oranda “*Kâr payı*” elde eder, Buna karşılık mevduat bankaları ise kredi yoluyla müşterilerinden “*Kredi faizi*” alır. Katılım bankalarında banka bir bakıma tasarruf sahibi ile yatırımcı arasında bir köprü görevini yerine getirmektedir (Parlakkaya ve Çürük, 2011: 397-398).

Katılım bankalarını diğer bankalardan ayıran diğer bir özelliği müşterilerine nakit olarak krediyi vermemeleridir. Bu da müşterinin hesabına nakit para aktarmasının olmaması anlamına gelmektedir. Bu yöntemde para söz konusu bir mal veya hizmet karşılığında doğrudan satıcıya geçmektedir. Mevduat bankaları ise durum tersine işlemektedir. Müşterinin talep ettiği kredi doğrudan müşterinin hesabına aktarılabilir. Banka burada alacağını bilir (Karapınar, 2003: 36). Görüleceği gibi katılım bankacılığında söz konusu malın önceden alınıp depolanması gibi bir durum bulunmamaktadır. Banka burada sadece bir finansman aracı görevini yerine getirmektedir.

Üretim desteği anlamına gelen bu işlem Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu yönetmeliğinde düzenlenmiştir. Buna göre üretim desteği katılım bankası ile ilgili işletme arasında düzenlenen bir sözleşme ile yerine getirilmektedir. İşletme ihtiyaç duyduğu emtiayı finans kuruma bildirmekte, finans kurumu ise bu emtiayı şirket adına temin etme yoluna gitmektedir. Bu işlemde banka işletme adına satıcıya bir ödeme yapmakta ve bu ödeme karşılığında emtia sağlama şirketi borçlandırmaktadır. Yapılan

³ Murabaha yöntemi, “işletmelerin ihtiyaç duydukları gayrimenkul, hammadde, malzeme, teçhizat ve makinelerin üçüncü kişilerden peşin olarak satın alınıp, alış fiyatı üzerinden alıcı ile mutabık kalınan bir fiyattan vadeli satılması işlemidir” (Döndüren, 2008: 4).

işlemlerle ilgili belgelerin korunması zorunludur (Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, 2001: 19). Böylece yapılan vadeli borçlanma işleminde mevcut borcun üzerine her iki tarafın anlaştıkları belli bir kâr payı eklenmekte, oluşan bu miktar tek sefer veya taksitle şeklinde ödenebilmektedir (Akgüç, 1989: 157-158).

3.5. Katılım Bankaları ile Mevduat Bankalarının Benzer Yönleri

Mevduat bankaları ile katılım bankalarının aynı sektörde faaliyet gösterdikleri bilinen bir husustur. Bu bağlamda her iki bankanın aynı faaliyet alanı içinde benzer yönlerine rastlamak da normal bir durum olarak görülebilir.

Öncelikle her iki banka türü BDDK'nın denetimine tabidir ve başta devlet olmak üzere müşterilerine karşı bir sorumluluk taşımaktadırlar. Katılım fonu ve mevduatların belli bir oranına kadar TMSF'nin güvencesindedir. Aynı zamanda mali durum ve faaliyetlerinin denetlenmesi bakımından da benzerlik gösterirler. Ayrıca çek, havale gibi nakit akışı, kiralık kasa işlemleri, danışmanlık gibi emanet hizmetleri; bilgi satma (fizibilite raporları hazırlama, danışmanlık, istihbarat yapma) gibi hizmetlerin yerine getirilmesi her iki banka tarafından gerçekleştirilmektedir. Karşılıkları ekonomik ihtiyaçlar açısından da her iki kurum arasında önemli benzerlikler vardır (Pehlivan, 2016: 298-299).

Mevduat ve katılım hesaplarında kesilen vergiler bakıldığında aynı benzerlikler görülebilir. Mevduat bankalarında normal olarak faiz üzerinden kesilen vergi gelirleri katılım bankalarında 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'na göre Menkul Sermaye iradı olarak görülmektedir. Mevduat bankalarında görülen Mevduat Munzam Karşılığı işlemi gibi katılım bankaları kâr-zarara katılma oranları nispetinde blokaja tabidir (Arslan, 1999: 40).

Diğer taraftan hem mevduat bankaları hem de katılım bankaları açısından müşteri memnuniyeti ya da müşteri odaklılık kavramına değinilmekte yarar görülmektedir. Genel olarak bu kavram ile müşteri hizmetleri ve ilişkileri öne çıkarılmaktadır. Bankanın faaliyet alanında hayatta kalmasının en önemli fonksiyonlarından bir de müşteri odaklı bir etki alanı oluşturmaktır. Bu bağlamda bir ürünün veya hizmetin müşteri beklentileri doğrultusunda sunulabilmesi memnuniyet olarak nitelendirilecektir. İyi bir müşteri hizmet memnuniyet imajı ise bankalar açısından vaz geçilmezi bir durumdur. Bunu gerçekleştirmek amacıyla bankalar izlenebilir ve gerçekçi hizmet standartlarını belirleme çabasına girmektedirler (Özdağoğlu, Özdağoğlu ve Öz, 2008: 374-379).

Aslında müşteri ilişkileri müşteri tatmininin yanı sıra işletmeye pek çok fayda sağlamaktadır. Müşteri talepleri doğrultusunda ürünün geliştirilebilmesi, yeni müşterilerin kazanılması gibi önemli faydalar da sağlamaktadır (Karpat, 1998: 22).

Günümüzde bankaların müşterileriyle uzun dönemde bağ kurabilmeleri kendilerine ayrıca rekabet avantajı da kazandıracaktır. Rekabet avantajı ise temel bankacılık faaliyetlerinde önemli unsurdur. Burada yine müşteri memnuniyeti ve bankasına olan bağlılığı önemli görülmektedir (İlter ve Gökmen, 2009: 1).

Bankaların sunmuş oldukları kurumsal hizmetlerle aynı zamanda ülke ekonomisine de önemli katkı sağladıkları yadsınamaz. Günümüz piyasa koşullarında önemli bir yeri olan bankaların, giderek artan rekabet koşulları, hızlı teknolojinin gelişme, hizmet kalitesini artırma ve daha çok müşteri odaklı düşünme gibi pek çok çaba içerisinde oldukları bir gerçektir. Bu çabanın bir gereği olarak bankalar artık müşteri odaklı olduklarını göstermek bakımından da kredi kartları, futbol takımı renklerinde veya ünlü markaların adı altında müşterinin fotoğrafının yer aldığı ürünler üretmeye giriştikleri görülmektedir.

Günümüzde küreselleşmenin de etkisiyle özellikle finansal piyasalarda hızlı bir değişim yaşanmaktadır. Ulusal ve uluslararası piyasalar arasındaki engeller kalkmış durumdadır. Bütün bunların sonucunda sektörün rekabet gücünü kullanma yeteneği her geçen gün önem kazanmaktadır. Bu durumda hizmet kalitesi, hizmetin çeşitliliği, müşterinin gereksinimlerini karşılamaya dönük hizmetler, teknoloji ve reklam rekabet gücünü etkilemektedir (Berk, 1999: 116).

Bütün bu gelişmelerle birlikte Türk bankacılık sektörü, gelişmiş ülkelerin bankacılık sistemlerinde yaygın olarak görülen leasing, factoring, forfaiting gibi mali hizmetler; swap, forward, future, option gibi risk yönetim ürünleri ve internet bankacılığı hizmetlerini sunma çabası içine girmiştir (Parasız, 2000: 129). Ayrıca bankalar müşterilerine daha iyi hizmet sunabilmek adına 24 saat esasına dayalı “Çağrı Merkezleri”, “İnternet bankacılığı”, “Müşteri ilişkileri Yönetimi” gibi yeni pek çok faydalı uygulama örnekleri gösterebilmektedirler (Keskin, 2000: 13).

Bankacılık faaliyetleri açısından bakıldığında katılım bankaları artık hizmet sektörünün önemli aktörleri durumuna geldikleri görülmektedir. Bu anlamda sadece dini

saiklerle Müslüman kesimin ihtiyaçlarına cevap veren birer hizmet birimleri değil aynı zamanda diğer bankalarda olduğu gibi daha çok müşteriye ulaşabilen iş birimleri⁴ haline gelmişlerdir (Dusuki ve Abdullah, 2007: 142). Bu bağlamda banka müşteri ilişkileri önem kazanmıştır. Müşterinin bankaya olan güvenin sağlanması ve devamı için katılım bankalarının diğer bankalar gibi belki daha fazla hizmet kalitesine büyük önem vermeleri kaçınılmaz olarak ortaya çıkmaktadır (Polat, 2009: 113-115).

⁴Malezya’da bu konuda yapılan bir araştırmada faizsiz bankaların müşterilerinin banka seçim kriterlerinin sıralamasında bir farklılık olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmış, çalışma sonucunda müşteri tatmininin faizsiz bankalar tarafından verilen hizmet kalitesine bağlı olduğu görülmüştür (Polat, 2009: 111).

4. KATILIM BANKALARININ ETKİNLİĞİ, SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

4.1. Katılım Bankalarının Etkinliği

4.1.1. Katılım Bankalarının Güçlü Yönleri

Kar-zarar paylaşımı esasına göre faaliyet gösteren kuruluşlar, sağlam çalışma prensipleri sayesinde dünyanın çeşitli ülkelerinde güvenilirliklerini kanıtlamaktadır. Gerek Türkiye’de gerekse diğer ülke ve bölgelerdeki bu tür kuruluşlar, faaliyette ortaya çıkan krizden daha az etkilenmekte ve birçok finans kuruluşuna göre ayakta kalabilmektedir. Bunun en somut örneği 1997’de patlak veren kriz sırasında uzak doğu ülkelerinde görülmüştür. Bu bölgelerdeki birçok banka krize dayanamayıp kapansa da katılım bankaları gibi kurumlar ayakta kalmışlardır.

Türkiye’de Kasım 2000’de ve Şubat 2001 krizinden sonra 20’den fazla banka, faaliyetlerinden kaynaklanan büyük kayıplar nedeniyle feshedilmiş ve bu bankalar mevduat üzerindeki sınırsız devlet garantisi nedeniyle kamuya önemli mali yük yüklemiştir. Buna karşılık katılım bankalarının çoğu kriz anında %50’ye varan fon çekilmesine ve devlet garantisi olmamasına rağmen ayakta kalmayı başarmıştır. Bunun nedenleri şu şekilde açıklanabilir (TKBB, 2017: 44)

Katılım bankaları, faizsiz araçlarla çalıştıkları için krizde kur ve faiz riski taşımaz, piyasa ve kredi riskine maruz kalırlar. Çalışma yöntemleri nedeniyle kaynak yaratırken gerçek ekonomik faaliyetleri finanse ederler. Krediyi kullanan işletme yerine mal tedarik eden satıcılara ödendiğinden riskli, spekülatif ve verimsiz işyerlerinde kredi amacı dışında kullanılması engellenmektedir. Nitekim bankalardaki takipteki kredi oranlarının yüksek olmasının önemli bir nedeni, alınan kredilerin bir kısmının riskli ve spekülatif işyerlerinde verilmesi ve karşılığında kısa vadeli kredilerle yatırım yapılması dışında kullanılmasıdır.

Katılım bankalarında kredinin işlem bazında ve kurum kontrolünde kullanılması ve kredinin kredi kullanan işletmeden satıcıya ödenmesi bu olumsuzlukları büyük ölçüde engellemektedir. Katılım bankaları, kısa vadeli ekonomik faaliyetleri finanse etmek için

kısa vadeli fonlar sağlar. Bu durum, bilançonun varlık ve yükümlülükleri arasında vade uyumuna yol açar. Böylelikle likidite riskine maruz kalmazlar.

Bu kuruluşlar 1 yıldan uzun vadeli yatırım kredisi taleplerini kendi finansal kiralama araçları ile karşılayarak tüm kredileri kredi tekniğine uygun olarak kullanılmaktadır. Bu durum likidite riskini engellemekte ve işletmelerin faaliyetlerinden elde ettikleri fonlar ile kullandıkları kredilerin taksitlerini nakit akışlarına uygun olarak ödemelerine olanak sağlamaktadır. Bu tür çalışma yöntemleri sayesinde katılım bankaları, kriz dönemlerinde kısa vadeli fonlar toplayarak tasarruf sahiplerinin yoğun taleplerini karşılayabilirler.

4.1.2. Katılım Bankalarının Zayıf Yönleri

1994 yılından itibaren banka mevduatlarına uygulanan sınırsız devlet garantisi, aynı sektörde faaliyet gösteren katılım bankaları için haksız rekabet yaratmaktadır. Bu nedenle bu kurumlar istenilen düzeyde gelişemez. Katılım bankalarına yatırılan gerçek kişilere ait tasarruflar, Katılım Bankaları Birliği bünyesinde faaliyet gösteren Emanet Fonu kapsamında yer alsa da, bankalardaki sınırsız güvence psikolojik olarak daha etkilidir. Öte yandan, katılım bankası sistemindeki güvence fonunun fonlarının ihtiyacı karşılayamaması durumunda, bakiye diğer katılım bankaları tarafından karşılanacak ve aralarında müteselsil kefalet sisteminin kurulması katılım bankalarının sağlam bir mali yapıya sahip olmasına neden olmaktadır (TKBB, 2017: 49)

4.2. Katılım Bankalarının Sorunları ve Çözüm Önerileri

Ekonomik kalkınmanın temel ilkelerinden biri, çeşitli nedenlerle yazılan atıl fonların araç olarak reel sektöre kanalize edilmesidir. Söz konusu atıl kaynak miktarı ne kadar yüksekse ülke ekonomisinin gelişimi de o kadar olumsuz etkilenecektir. Bu ekonomik gerçekliğin bilincine daha önce ulaşan dünyanın en büyük bankaları, kar-zarar paylaşımını esas alan birimler kurmuşlardır.

Bu sistem dünya çapında iki farklı şekilde uygulanmaktadır. Bunlardan birincisi, sadece kredi bankacılığı hizmeti veren “*ihtisaslaşmış bankacılık*” modeli, ikincisi ise hem klasik hem de modern bankacılık hizmetleri sunan “*model bankacılık*” yöntemidir.

Uygulamada bu yöntemin tercih edilmesinin nedeni, yöntemin bankalarla rekabette katılım bankaları lehine daha fazla avantaj sağlamasıdır.

Bu yöntemle katılım bankaları bir yandan finansal piyasalarda aracı rolünü üstlenirken, diğer yandan modern bankacılık hizmetleri sunarak piyasaya daha kolay tutunabileceklerini öngörmüşlerdir. Nitekim katılım bankaları, çalışma yöntemleri sayesinde, sırf piyasa ve kredi riski ile karşı karşıya kaldıkları için Türkiye ve dünyadaki son kriz, bankalardan daha az etkilenmektedir.

Böylelikle bu kurumlar, görevlerini bankalara göre daha güvenli bir şekilde gerçekleştirdiklerini ortaya koymuşlardır. Başlangıçta bankalardaki mevduatın %15-20'sine varan atıl fonların sisteme dâhil edilmesi düşüncesiyle kurulan katılım bankalarının tarihte istenilen düzeyde başarılı olduğunu söylemek mümkün değildir.

Geçmişte yaşanan bu başarısızlıkların nedenleri arasında; kendi hukuki altyapı ve muhasebe sistemlerine sahip olunmaması, bankalarla eşit hukuki şartlarda çalışamaması, güvence sistemi bankalarla paralel seviyede olmaması, bu kurumların toplumdaki önyargıları, katılım bankaları kendilerini klasik bankacılığa yönlendirmesi, kamu borçlanma senetleri mevduata alternatif, ekonomik ve politik belirsizlikler, tasarrufları mevduata dönüştürme eğiliminin yetersizliği, kayıt dışı ekonominin büyüklüğü, kullandıkları finansal araçların veya portföylerin kapsamının daha dar olması gibi faktörleri sıralamak mümkündür.

Zaman içinde gerek hukuki altyapısı gerekse muhasebe uygulamaları açısından yapılan düzenlemeler katılım bankalarının banka olarak kabulünü hızlandırmış ve bu konulardaki güven bunalımını büyük ölçüde ortadan kaldırmıştır. Böylelikle katılım bankaları, yapılan değişikliklerle ilk kuruluş tarihinden bu döneme kadar çok önemli ilerlemeler kaydetmiştir. Ancak yukarıda da belirtildiği gibi bankacılık sektöründeki payları açısından hedeflerinin çok altında oldukları bir gerçektir.

Katılım bankalarının Türkiye ekonomisine katkılarını artırmak ve başlangıçta hedefledikleri yerlere gelişlerini hızlandırmak adına hem kendilerinin hem de devletin yapması gereken bazı uygulamalar var. Bunlar şu şekilde özetlenebilir; faizsiz bankacılığın

Türkiye’de gelişimini yeterince yapamamasına sebep olan etmenlerden bir tanesi, özkaynak birikimlerinin Türkiye’de faaliyet gösteren diğer bankalarla birlikte dünyadaki benzeri kurumlara göre yetersizliğidir.

Bu yetersizliği gelişmiş Avrupa ülkelerine göre kısmen de olsa ortadan kaldırabilmek için yurt dışında yaşayan özellikle Türk vatandaşlarının ve Orta Doğu kökenli vatandaşların sermayelerinin, Türk mali sektörüne kanalize edilmesi için, en az Avrupa Birliği ülkeleri standartlarında garantinin verilmesi yararlı olacaktır. Türkiye’de tasarruflar, en fazla döviz, gayrimenkule, altına ve daha sonra da mevduata yönelmektedir.

Enflasyonu korumak ve geleneksel anlayışla yapılan yatırımları reel ekonomiye kazandırmak amacıyla katılım bankaları, söz konusu değerlere endeksli yatırım ortaklıkları veya kredi fonları yaparlar, katılım bankalarının kaynak teminine ve yatırım yaptıkları ekonomik sonuçlara katkıda bulunurlar.

Katılım bankalarının bankalar gibi atıl fonlarını kullanabilecekleri finansal araçlara yatırım yapmalarını sağlayacak birçok alternatif yatırım seçenekleri SPK ve BDDK gibi kuruluşlar tarafından geliştirilmelidir. Örneğin; gelir ortaklığı bonosu, varlığa dayalı tahvil ve faizsiz tahvillerde olduğu gibi hala gündemdedir. Bunlarla birlikte bu finansal araçlar için ikinci el bir piyasanın oluşturulması, sistemin tabana yayılmasında önemli sonuçlar doğurabilir.

Körfez sermayesinin sermaye birikimine katkısını artırmak için, daha fazla katılım ve yatırım bankacılığının teşvik edilmesi ve özelleştirme konusunda potansiyel yabancı yatırımcılara daha fazla tanıtım yapılması gereklidir. Finansman kaynaklarının ve kullanım olanaklarının geliştirildiği bölgelerde şube sayısı artırılmalıdır. Fona devredilen banka şubelerinin bu amaçla satın alınması durumunda hem bu bankaların fiziki imkânlarından hem de ilgili yerlerde yapılan mali araştırmalardan doğrudan yararlanmak mümkün olabilir. Bankacılık bilgi ve teknolojisi yakından izlenmeli ve kurum içi personel eğitimi daha da yoğunlaştırılmalıdır. Böylelikle müşteri memnuniyeti odaklı çalışma prensipleri daha etkin uygulanacaktır. Kriz dönemlerinde ve olağanüstü durumlarda hızlı para

çekilmelerini karşılamak için öncelikle Merkez Bankası'nda tutulan zorunlu karşılıkların kısa sürede serbest bırakılması için düzenlemeler yapılmalıdır.

Kısa vadeli likidite ihtiyacı olan kurumların ihtiyaçlarını karşılayacak ve kısa vadeli atıl fonlara sahip kurumların fonlarını değerlendirmelerine imkân verecek “*Interbank*” benzeri bir sistemin kurulması, sistemin etkinliğinin artırılması ve daha fazla getirilmesi açısından faydalı olacaktır. Katılım bankalarının uymak zorunda olduğu kuralların, çalışma koşullarının ve çalışma yöntemlerinin sürekli takibi, hataların tespiti, sistemin iyileştirilmesi ve sistemle ilgili endişelerin ve dolayısıyla yanlış uygulamaların azaltılması açısından önemlidir.

Bireysel bankacılık hizmetleri çeşitlendirilmeli ve sisteme olan ilgi artırılmalıdır. Kar-zarar paylaşımı ilkesi anlayışıyla kurulan bu kurumların artık murabaha anlayışıyla fon sağladığı görülmektedir. Ancak kar-zarar ve sermaye ortaklığı anlayışı ile pratikte neredeyse hiç fon kullanılmamaktadır. Katılım bankalarının kar-zarar paylaşım yöntemi ile daha fazla fon sağlaması, sisteme yönelik eleştirileri azaltması ve reel ekonomide insanların yapamayacağı büyük ölçekli yatırımları gerçekleştirmesi çok önemlidir.

Böylelikle bu uygulama sonucunda katılım bankaları hem bankalarla olan farklılıklarını daha somut bir şekilde ortaya koyabilecek hem de kuruluş hedefleri doğrultusunda bankacılık faaliyetlerine devam edeceklerdir (Özulucan ve Deran, 2009: 202-106).

SONUÇ

Fonksiyonel bankacılığa alternatif olarak geliştirilen Katılım Bankaları 1960'lı yıllarda ortaya çıkmış ve giderek önem kazanmaya başlamıştır. İlk uygulanmaya başladığı 1960'lı yıllardan bu yana gittikçe önem kazanmış ve büyümüştür. Türkiye'de özel finans kurumu olarak faaliyete başlayan katılım bankaları sonradan katılım bankacılığı olarak devam etmiştir. 1980'li yıllarda uygulanmaya başlayan bu modele 2015 yılında kamu katılım bankaları olarak Ziraat Katılım ve Vakıf Katılım bankaları dâhil olmuştur.

Fonksiyonel ya da mevduat bankacılığından farklı olarak katılım bankacılığında bankalar, tasarruf sahiplerinin faiz dolayısıyla atıl durumda kalabilen tasarruflarını ekonomiye kazandırmak amacıyla kâr-zarar ortaklığı çerçevesinde çalışırlar. Dolayısıyla katılım bankaları ve mevduat bankaları arasındaki en büyük farkı faiz sistemi oluşturmaktadır.

Günümüzde mevcut katılım bankalarına ilaveten Vakıf ve Ziraat bankaları sektördeki yerlerini alarak faaliyetlerini sürdürmektedirler. Bunlardan Ziraat katılım 2020 yılında 86 şube ile faaliyetine başlamıştır. Vakıf Katılım ise 2020 yılını 100 şube ile faaliyetlerini sürdürmüş olup her iki bankada artan talep doğrultusunda her geçen gün şube ve personel sayısını artırmaktadır. Her iki bankanın devlet güvencesiyle faizden kaçınan insanlara hizmet verme noktasındaki faaliyetlerinin artarak devam ettiği görülmektedir.

Vakıf ve Ziraat Kamu Katılım Bankaları'nın faaliyet alanına girmesiyle birlikte sektörde önemli hareketlerin yaşandığı bilinmektedir. Bu bağlamda katılım bankalarına olan ilgi artmıştır. Devletin katılım bankalarına yönetmesiyle birlikte katılım bankalarına güven duygusunda olumlu gelişmeler yaşanmıştır. Atıl fonların ekonomiye kazandırılmasıyla bankaların ekonomiye olan katkıları giderek hız kazanmıştır. Katılım bankalarında şube sayısı ve istihdam edilen personel sayısında artış istihdam rakamlarını iyileştirmede önemli bir adım olarak görülmüştür. Katılım bankalarına ilginin artmasına bağlı olarak akademik çalışmalarda artış olduğu görülmektedir. Kamu katılım bankalarının açılması diğer kamu bankalarına örnek teşkil etmiş, bu noktada bir beklenti ortaya çıkmıştır.

Kısaca Türkiye’de katılım bankacılığı çalışmaları ve kurumsallaşması henüz istenilen noktaya gelememiş olsa da son zamanlarda kamu katılım bankalarının da sektöre girmesiyle bu alanda önemli gelişmelerin yaşanabileceği beklentisinin sektör için önemli bir motivasyon kaynağı olabileceği düşünülmektedir.

Katılım bankacılığı 20. yüzyıldan itibaren ortaya çıkmış ve bankacılık işlemlerinin çoğu helal-haram tedbirlerle değerlendirilmiştir. Faizsiz bankacılık sisteminin temel nedeni, İslam’da faizin yasak olması sebebiyle bankacılık sistemine giremeyen atıl fonların getirilmesidir. Yine benzer nedenlerle kredi kullanmaktan kaçınan ciddi bir kitle, katılım bankacılığı yoluyla iş ve işletme kurma fırsatı bulmuştur.

Ülkelerin, ideal bir finansal sistem oluşturmak için Uluslararası İslami Finans Standartları’na uyması gerekir. Türkiye bu çalışmaya henüz başlamamıştır. Bu sadece yerli yatırımcılar için değil uluslararası yatırımcılar için de olumsuz bir durumdur. Türk Finans Sistemi’nde faizsiz bankacılık sisteminin ilk örneği, 1985 yılında kurulan faizsiz finansal kuruluşlarıdır.

Katılım bankalarının bankalar gibi atıl fonlarını kullanabilecekleri finansal araçlara yatırım yapmalarını sağlayacak çeşitli alternatif yatırım seçenekleri SPK ve BDDK gibi kuruluşlar tarafından geliştirilmelidir. Örneğin; gelir ortaklığı bonosu, varlığa dayalı tahvil ve faizsiz tahvillerde olduğu gibi hala gündemde olmalıdır. Bunlarla birlikte, bu finansal araçlar için ikinci el bir piyasanın oluşturulması, sistemin tabana yayılmasında önemli sonuçlar doğurabilir. Körfez sermayesinin sermaye birikimine katkısını artırmak için daha fazla katılım ve yatırım bankacılığının teşvik edilmesi ve özelleştirme konusunda potansiyel yabancı yatırımcılara daha fazla tanıtım yapılması sağlanmalıdır.

Finansman kaynaklarının ve kullanım olanaklarının geliştirildiği bölgelerde şube sayısı artırılmalıdır. Fona devredilen banka şubelerinin bu amaçla satın alınması durumunda hem bu bankaların fiziki imkânlarından hem de ilgili yerlerde yapılan mali araştırmalardan doğrudan yararlanmak mümkün olabilecektir.

Olağanüstü durumlarda hızlı para çekilmelerini karşılamak için öncelikle Merkez Bankası’nda tutulan zorunlu karşılıkların kısa sürede serbest bırakılması için düzenlemeler yapılmalıdır. Kısa vadeli likidite ihtiyacı olan kurumların ihtiyaçlarını karşılayacak ve kısa vadeli atıl fonlara sahip kurumların fonlarını değerlendirmelerine imkân verecek

“*Interbank*” benzeri bir sistemin kurulması, sistemin etkinliğinin artırılması ve daha fazla getirilmesi açısından faydalı olacaktır.

Katılım bankalarının uyulması gerekli kuralların, çalışma şartları ve yöntemlerinin sürekli takibi, hataların tespiti, sistemin iyileştirilmesi ve sistemle ilgili endişelerin ve dolayısıyla yanlış uygulamaların azaltılması açısından önemlidir. Bireysel bankacılık hizmetleri çeşitlendirilmeli ve sisteme olan ilgi artırılmalıdır.

Sonuç olarak bankaların bankacılık faaliyetlerinin çoğunu yürüten ve dolayısıyla onlarla aynı ekonomik koşullarda rekabet eden katılım bankaları, mevcut durumda hedeflenen sonuçlarına ulaşmak için çeşitli medya araçlarını kullanarak farklı bankacılık yönlerini ve uygulamalarını açık ve tutarlı bir şekilde ortaya koyma ihtiyacı duymaktadır. Bu uygulama katılım bankalarının hedef noktalarına ulaşmalarını kolaylaştırmasının yanında tüm dünyada uygulanan bu yöntem sayesinde yoğun sermaye ihtiyacı olan ülkemizde atıl fonların reel ekonomiye kazandırılması hızlanacaktır.

KAYNAKLAR

- Afşar, M. (2006). *Finansal Sistem ve İşleyişi*. Eskişehir: Gülen Ofset.
- Akgüç, Ö. (1989). *100 Soruda Türkiye’de Bankacılık* (2.Baskı b.). İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Akhan, A. (2010). Katılım Bankaları İle Mevduat Bankaları'nın Müşteri Odaklılıklarının Karşılaştırılması. Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dönem Projesi.
- Albakara Türk Katılım Bankası. (2010). *2009 Faaliyet Raporu*.
- Arabacı, N. (2007). Katılım Bankalarının Türkiye’de Bankacılık Sektöründeki Yeri, İşleyişi ve Performans Analizi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Aras, O. N., & Öztürk, M. (2011). Reel Ekonomiye Katkıları Bakımından Katılım Bankalarının Kullandığı Fonların Analizi. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 3 (2).
- Arslan, Ö. (1999). Özel Finans Kurumlarının Vergilendirilmesi . İstanbul: M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atıcı, M. (1996). *Sorularla ÖFK ve Bankacılık Temel Bilgileri*. İstanbul: Asya Finans Kurumu Yayını.
- Aypek, N. (1988). Türk Sermaye Piyasasında Özel Finans Kurumlarının Yeri ve İşleyişi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Bayındır, A. (2007). *Ticaret ve Faiz*. İstanbul: Süleymaniye Vakfı Yayınları.
- BDDK. (2015, 02 03). 03 Şubat 2015 tarih ve 2015/02 Sayılı Basın Açıklaması. 07 30, 2019 tarihinde https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/duyuru_0554_01.pdf adresinden alındı
- Berk, N. (1999). Bankacılığın Dışa Açılması ve Dış Kredi İlişkisi. *YKB A.Ş. Yayınları* (4).
- Bilir, A. (2010). Katılım Bankalarında Müşteri Memnuniyetinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi .
- Büyükdeniz, A. (2000). Faizsiz Finans Kurumlarının Mali Sistem İçindeki Yeri ve Çalışma Prensipleri. *Türkiye’de Özel Finans Kurumları Teori ve Uygulama Uygulama, Albaraka Türk Yayını* .
- Cihangir, A. (1986). *Faizsiz Bankacılık ve Kalkınma*. Ankara: Kayıhan Yayınları.

- Çiller, T., & Çizakça, M. (1989). *Türk Finans Kesiminde Sorunlar ve Reform Önerileri*. İstanbul: İSO Yay.
- Çizakça, M. (1999). *İslam Dünyasında ve Batı'da İş Ortaklıkları Tarihi*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Çizakça, M. (1993). *Risk Sermayesi ve Özel Finans Kurumları ve Para Vakıfları*. İstanbul : İSAV Yayınları.
- Dar, H. A., & Presley, J. R. (1999). Islamic Finance: A Western Perspective. *International Journal of Islamic Financial Services*, 1, 1-20.
- Deloitte. (2014, Ocak). *Büyüme Yolundaki Önemli Adımlar: Türkiye Katılım Bankacılığı*. Temmuz 8, 2019 tarihinde https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/tr/Documents/financial-services/kat%C4%B1%C4%B1m_bankaciligi2014.pdf adresinden alındı
- Demir, Ö., & Atılı, Y. (2014). Katılım Bankalarında İnternet Bankacılığı: Elazığ İli Örneği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24 (2), 191-203.
- Dinç, Y. (2016). Katılım Fonunun Hukuki Niteliği Üzerine; Fıkhi Sorunlar. *Finansal Araştırmalar Ve Çalışmalar Dergisi*, 8, 337-357.
- Döndüren, H. (2008). Osmanlı Tarihinde Bazı Faizsiz Kredi Uygulamaları ve Modern Türkiye'de Faizsiz Bankacılık Tecrübesi. *Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, 17 (1), 1-24.
- Dusuki, A. W., & Abdullah, N. I. (2007). Why do Malaysian customers patronise Islamic banks? *International Journal of Bank marketing*.
- Ekici, A. (2007). Bankacılık Mevzuatı Kapsamında Banka ve Müşteri Sırrı. *Bankacılar Dergisi* , 51-70.
- Gedik, T., Akyüz, K. C., & Akyüz, İ. (2005). Yatırım Projelerinin Hazırlanması Ve Değerlendirilmesi (İç Karlılık Oranı Ve Net Bugünkü Değer Yöntemlerinin İncelenmesi) . *ZKÜ Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 7 (7).
- Gudil, O. (2007, Eylül). Türkiye'de Katılım Bankacılığı Ve Katılım Bankalarının Getirisi İle Alternatif Yatırım Araçları Getirilerinin Analizi (2004-2006). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Günel, V. (1997). *Hukuki Açıdan Sermaye Piyasası Faaliyetleri*. İstanbul: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Yay.
- Güngör, K. (2009). Bir Finansal Araç Olarak Katılım Bankacılığı: TesbitlerTeklifler. *Finansal Yenilik ve Açılımları ile Katılım Bankacılığı*. içinde TKBB.

- İlter, B., & Gökmen, H. (2009). Mevduat Bankalarında İlişkisel Fayda ile Müşteri Memnuniyeti Arasındaki İlişki Üzerine Bir İnceleme: İzmir İli Örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 11 (1).
- Karapınar, A. (2003). *Özel Finans Kurumları ve Muhasebe Uygulamaları*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karpat, I. (1998). Müşteri Tatminin Sağlanması. *Pazarlama Dünyası* , 12 (71), 22-24.
- Kepenek, Y., & Yentürk, N. (2005). *Türkiye Ekonomisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Keskin, E. (2000). 1999 Yılında Türk Bankacılık Sistemindeki Gelişmeler. *Bankacılar Dergisi* (33).
- Kuveyt Türk Katılım Bankası. (2018). *2017 Faaliyet Raporu*.
- Omar, F., & Haq, M. A. (1996). *İslamic Banking Theory: Practice and Challenges*. London: Oxford Üniversty Press.
- Özdağoğlu, A., Özdağoğlu, G., & Öz, E. (2008). Müşteri Sadakatinin Sağlanmasında Müşteri İlişkileri Yönetiminin Önemi: İzmir’de Bir Hipermarket Araştırması. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 22 (1), 367-380.
- Özdemir, M., & Aslan, H. (2017). Türkiye’de İslami Finansın Dönüşümünün Ekonomi Politikası. *Seta Yayınları* 85.
- Özulucan, A., & Deran, A. (2009). Katılım Bankacılığı İle Geleneksel Bankaların Bankacılık Hizmetleri ve Muhasebe Uygulamaları Açısından Karşılaştırılması . *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (11), 85-108.
- Pamuk, Ş. (1997). *100 Soruda Osmanlı-Türkiye İktisadi Tarihi*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Parasız, İ. (2000). *Para Banka ve Finansal Piyasalar* (7. Baskı b.). Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Parlakkaya, R., & Çürük, S. A. (2011). Finansal Rasyoların Katılım Bankaları ve Geleneksel Bankalar Arasında Bir Tasnif Aracı Olarak Kullanımı: Türkiye Örneği. *Ege Akademik Bakış*, 397-405.
- Pehlivan, P. (2016). Türkiye’de Katılım Bankacılığı Ve Bankacılık Sektöründeki Önemi. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16 (31), 296-324.
- Polat, A. (2009). *Katılım Bankacılığı: Dünya Uygulamalarına İlişkin SorunlarFırsatlar; Türkiye için Projeksiyonlar*. İstanbul: Finansal Yenilik ve Açılımları ile Katılım Bankacılığı, Türkiye Katılım Bankaları Birliği Yayınları.
- Qorchi, M. E. (2005). Islamic Finance Gears Up. *Finance and Development*, 42 (4).
- Resmi Gazete. (2005). *Özel Finans Kurumlarının Kuruluş ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik*. Ankara.

- Sağlam, D. (1976). *Türkiye Ekonomisi Yapısı ve Temel Sorunları*. Ankara: Ayyıldız Yayınları.
- Savaş, Ö., Molu, F., Atlı, M., & Yazıcı, H. (2014). Bankacılık Sektöründe Kullanıcı Deneyimi Araştırması: Dijital Şube, XTM. *Akademik Bilişim'14 - XVI. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*, 133-140.
- Savaşan, F., & Özdemir, M. (2015). *Faizsiz Bankacılıkta Yeni Dönem: Kamu Katılım Bankaları*. PESA Analiz.
- Seyidoğlu, H. (2002). *Ekonomik Terimler Ansiklopedik Sözlük*. İstanbul: Güzem Can Yayınları.
- Sıddıqı, M. N. (1983). *Banking Without Interest*. London: The İslamic Foundation.
- Tabakoğlu, A. (2013). *İslam İktisadına Giriş*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Takan, M. (2002). *Bankacılık, Teori, Uygulama ve Yönetim* (2. Baskı b.). Ankara.
- Terzi, A. (2013). Katılım Bankacılığı: Kitaba Uymak mı, Kitabına Uydurmak mı? *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (9).
- TKBB. (2017). *TKBB Yayınları*. Temmuz 1, 2019 tarihinde www.tkbb.org.tr/raporlar.asp adresinden alındı
- TMSF. (2015). *Asya Katılım Bankası A.Ş. Hakkında Duyuru*. 08 05, 2019 tarihinde Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF): <https://www.tmsf.org.tr/tr/Basin/List/226> adresinden alındı
- TMSF. (2016, 08 05). *Asya Katılım Bankası A.Ş. Hakkında Duyuru*. 2019 tarihinde Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF): <https://www.tmsf.org.tr/tr/Basin/List/224> adresinden alındı
- Tuncay, M. (2018). Katılım Bankaları İle Mevduat Bankalarının Finansal Performanslarının Karşılaştırılması. *Al-Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*.
- Tunç, H. (2010). *Katılım Bankacılığı Felsefesi, Teorisi ve Türkiye Uygulaması*. İstanbul : Nesil Yayınları.
- Türkiye Bankalar Birliği. (2012). *5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, madde 23*.
- Türkiye Finans Katılım Bankası. (2019). *Faaliyet Raporu 2018*.
- Uyan, U. (2006). *Gücümüzü Sağlam Ortaklık Yapımızdan Alıyoruz*. İstanbul: Türkiye Katılım Bankaları Yayınları.

Vakıf Katılım. (2018). *2018 Faaliyet Raporu*. Haziran 15, 2019 tarihinde Vakıf Katılım Bankası: <https://www.vakifkatilim.com.tr/documents/flipbook/tr/index.html> adresinden alındı

Vakıf Katılım. (tarih yok). *Vakıf Katılım'ı Tanıyın*. 2019 tarihinde Vakıf Katılım: <https://www.vakifkatilim.com.tr/tr/hakkimizda/vakif-katilimi-taniyin> adresinden alındı

Yıldırım, D. Ç., & Yıldırım, S. (2018). İslami Bankacılık Sistemine Genel Bir Bakış. S. K. İlhan Eroğlu içinde, *İslami Düşünce Ekseninde İktisadi – Mali – Politik Meseleler* (s. 263-290). Ekin yayın.

Yurttadur, M., & Demirbaş, H. (2017). Türkiye’de Bulunan Katılım Bankaları ve Özel Sermayeli Mevduat Bankalarının Finansal Performanslarının Karşılaştırılması. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (2), 89-117.

Zerka, M. A., & Neccar, M. A. (2009). *İslam Düşüncesinde Ekonomi, Banka ve Sigorta*. İz Yayıncılık.

Ziraat Katılım. (2019). *2018 Faaliyet Raporu*. Ziraat Katılım Bankası.

Tarih

:.../...../.....(Tez sınav tarihi)

